

מאמרי

ואשיבה דברי

שבועות

***

מאת הגאון רבי יעקב שלמה מוזסון שליט"א
רב ודומו"צ עיה"ק ירושלים ת"ו

את החוברת ניתן להשיג:

אלעד 054-8410839

אשדוד 052-7633763 / 055-649915

בני ברק 052-7663436

ביתר 054-8420904

בית שמש 053-3124831

חיפה 055-6733349

חצור 053-3138075

ירושלים 052-7617488

ערד 058-3246707

פתח תקוה 052-7607471

קרית גת 050-4122366

יוצא לאור על ידי מכון 'ואשיבה דברי'

לתרומות והנצחות 7617487@gmail.com

אין להעתיק מאמרים או חלקיהם ללא רשות מהמחבר

תוכן הענינים

ערב שבועות תש"פ • דברי התחזקות בעת הזאת

- א. כל אדם הוא בבחינת 'כלל ופרט וכלל'.....
- ב. ענין התפרצות המגיפה אצל החרדים.....
- ג. הנהגת גדולי ישראל בזמני מגיפה.....
- ד. הארת הכיסופין דקדושה בעת הזו.....

שבועות

מאמר א • הכנה לקבלת התורה

- א. במעלת הכיסופין של בני ישראל.....
- ב. להרבות בתפילה ותחנונים.....
- ג. מצוות 'הגבלה', התלהבות לה' כפי דרגתו.....
- ד. 'הגבלה', לכל אחד יש חלק שלו, ושלא להיכנס לתוך גבולו של חברו.....
- ה. מצוות 'פרישה', לימוד תורה עם יראת שמים.....
- ו. הוסיף משה יום אחד מדעתו, להתכונן כראוי.....

מאמר ב • והייתם לי סגולה

- א. בחירת הקב"ה בישראל למעלה מן השכל.....
- ב. יום הנישואין של נשמות ישראל.....
- ג. התגלות הקב"ה לכל העולם.....
- ד. התורה הרפואה האמיתית לכל תחלואי הנפש.....
- ה. יהודי שונה מהגויים, בגופו ונפשו ובכל מהותו.....
- ו. צאי לך בעקבי הצאן.....
- ז. חכמה בגויים תאמין.....

מאמר ג • בעצרת בעיני נמי 'לכם'

- א. כמה יוסף איכא בשוקא, הארת התורה גם בשוק.....
- ב. בכח התורה, גם הגשמיות נהפך להיות לה'.....
- ג. בני ישראל גדולים מהמלאכים.....
- ד. ענין הערבות של כלל ישראל, לרומם ולעזור לשני.....

מאמר ד • מגילת רות, יומא דדוד המלך

- א. הלימוד על חיינו בעולם הזה.....
- ב. במעלתם של שבויי לב.....
- ג. חיבור תורה ותפילה, לעשות מהתורה תפילה.....
- ד. חיבור תורה עם חסד.....

מאמר ה • אסרו חג בעבותים

- א. מעלת ז' סיון, אסרו חג דשבועות..... מג
- ב. להמשיך ההארה לאחר זמן..... מה
- ג. כל ימי חיינו מירידות ועליות..... מז

ערב שבועות תש"פ

דברי התחזקות בעת הזאת

כל אדם הוא בבחינת 'כלל ופרט וכלל'

רשע' (גדה ל.). וצורך השבועה הוא כדי לתת כוח להיות חזק מאד שלא לעזוב את המלחמה המיוחדת השייכת לו, שצריך חיזוק מיוחד שלא להרפות את עצמו במלחמה התמידית להגיע לתכליתו שעל זה נשלח לעולם*. וכבר הקשה הרה"ק מקאצק זי"ע, שאיך אנו יודעים על איזה דבר באנו לעולם, ואמר שהדבר שהכי קשה לו לקיים, ובו מרגיש הסתר מיוחד, יידע שעל זה בא לעולם, ועל זה עליו למסור נפשו כל חייו, וכל זה הוא בחינת ה'פרט'. ובחינת ה'כלל' השני שאחר הפרט הוא, שאחרי כל העבודה הפרטית יש למסור ה'ענין שלו' יפה לצבור, כמש"כ בגמ' ראש השנה (ו.) שיחיד שהתנדב קרבן תמיד משלו, כשר לקרבן צבור דתמיד, ובלבד שימסרנו יפה יפה לצבור.

ושנינו בברייתא דרבי ישמעאל 'כלל פרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט', והענין שכל התכללות נשמת ישראל תלוי

ידוע מאמר העולם 'שהזמן מבקש תפקידו', ובודאי זה שייך גם על תקופתנו שהזמן דורש תפקידו, שזה זמן רב שעובר עלינו תקופה קשה, הכרוך במצב של הסתגרות לתוך עצמינו, ואנו מוצאים עצמנו שעות רבות ללא הסביבה הרגילה לנו המהווה חלק חשוב בחיינו, וכל דרכי החיים השתנו מן הקצה אל הקצה.

ואיתא בשם החידושי הרי"ם זי"ע, שכל אדם הוא בבחינת כלל ופרט וכלל. בחינת ה'כלל', הוא ההתכללות של כל נשמות ישראל, שכולם אחוזים ביחד בשורשם העליון מתחת כסא הכבוד, וגם בעולם הזה כל ישראל הם חטיבה אחת הנקראת 'כנסת ישראל'. בחינת ה'פרט' הוא תפקיד הנשמה המיוחד לכל אחד, שלכל אחד יש את הענין הפרטי שלו, זיין זאך', שעל זה נברא ובא לעולם הזה לתקן, ועל זה משביעין את הנשמה טרם בואה לעולם 'תהי צדיק ואל תהי

א. כמבואר בספר 'דער קאצקער קויתל', מאמר ארוך שערך חסיד ישיש של הרה"ק מקאצק בצורה של קויתל, בהיכנסו פעם ראשונה בזקנתו לכ"ק האדמו"ר אמרי אמת זי"ע, ושם הסבר ארוך ששמע מפ"ק של החידושי הרי"ם זי"ע במש"כ למעלה.

העולמות וביאת המשיח, הכל הוא 'כעין הפרט', דהיינו מגילת חייו של כל אחד ואחד, ירידותיו ועליותיו עד שמגיע לתכליתו שעבורו בא לעולם.

זכמו שהוא בנפש האדם, כן גם בבחינת ה'זמן' יש 'כלל ופרט וכלל', פסח הוא הכלל, שאז נעשו ישראל לחלקו של הקב"ה, אבל לא היה זה בכוח עבודת ישראל, שלא היו ראויים עדיין לכלום, והכל היה על ידי אתערותא דלעילא שהרים הקב"ה את ישראל. והוא בבחינת 'כלל', שאף על פי שבפרטיות כל אחד היה עדיין שקוע במ"ט שערי טומאה, אבל בכלליות 'עמך כולם צדיקים'. ואחר כך באה עבודת הפרט במשך כל ימי הספירה, כל אחד בענייניו המיוחד, ושוב בשבועות הוא ענין 'כלל', שכל אחד מביא את עבודת כל הימים לתוך היום טוב של שבועות, ובו מתגלה אור כתר עליון, מקוה טהרה של שער הנו"ן, וזהו שנאמר תספרו חמישים יום בחי' שער הנו"ן, ועל זה אמר רבי עקיבא 'אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם', כי בשבועות יורד טהרה עילאה לעולם כמש"כ בזוה"ק (ח"ג צ"ג):.

ויש להוסיף בחשיבות כל הדרכים שבכלל ישראל, שאף על פי שהתכלית הוא שכל ישראל יהיו חטיבה אחת כמו שהיו בתחילה, אבל עדיין יישאר חשיבות מיוחדת לכל דרך ודרך. שכן היה גם במעמד הר סיני בקבלת התורה, שכלל ישראל היו כולם כאיש אחד ובלב אחד,

בעבודת הפרט, שאי אפשר לבוא לשלימות ישראל בלי העבודה הפרטית של כל אחד ואחד בלי יוצא מן הכלל, ואפילו היהודי הנראה הכי פשוט, הפרט שלו חשוב מאד לבנין הכלל, 'שאיין אנו דנים אלא כעין הפרט', שהוא כל פרט ופרט מישראל. ואמרו חז"ל בגמ' סנהדרין (לז:) חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, ופירש הרה"ק רבי מנדל מויטפסק תלמיד הבעש"ט זי"ע (פרי השדה פ"ו ויצא), שאל יתגאה האדם בכך שהכל בשבילי, דאדרבה מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו (איכה ג ט), אלא שלפי שידוע שמעשיו חשובים כל כך שבשבילו נברא העולם, יחשוב אולי כל הצרות שבעולם נגרמים על ידי מעשיו, שכל הבריאה תלוי בו והוא שכח מזה וירד לאן שירד. ועל אמרו חז"ל בגמ' קידושין (מ:) לעולם יראה עצמו כאילו הוא חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת זכה וזיכה את כל העולם שהכריעם לכף זכות, ואם להיפוך ח"ו הכריע את כל העולם לכף חובה.

וזהו חשיבות עבודת ה'פרט', לפי שהתיקון השלם של כל העולם כולו, שעליו אנו מצפים ואומרים 'אחכה לו בכל יום שיבוא', הוא בחינת הכלל שלאחר הפרט, אבל הכל תלוי ב'כעין הפרט', כפי היגיעה התמידית להגיע לתפקיד הנשמה שעבורו ירדנו לעולם, לעבור את נסיונותיו וקשייו שמדודים ושקולים בשמים ולא ראי זה כראי זה, ורק בהגיע כל אחד לתכליתו, יגיע התיקון השלם במהרה בימינו, שכל תיקוני

ענין ה'כלל' הוא שישמחו מאד כל אחד עם אוצרו של השני עד שיהיו כולם בבחינת כלל אחת, וכמו שהיה בקבלת התורה כמו שכתוב ויחן שם ישראל כנגד ההר, כאיש אחד בלב אחד וכנ"ל.

ובזה מתבאר החשיבות של תקופה זו שבה אנו מצויים, שבתקופה הזאת כל אחד מקיים היטב את הבחינה של ה'פרט', שבטלו הרבה מהחיים הכלליים, ואף בית המדרש הקבוע וקהילה הקבועה אינם, וכל אחד סגור יותר בעצמו, וזמן זה דורש תפקידו, והבדידות שקיימת היום דורשת שכל אחד יחפש עמוק בתוך עצמו למצוא נקודת לבו, שאינה באה לידי איתגליא בימים כתיקונן מרוב מרוצת ושיגרת היום יום, המשכיחים את תכליתו האמיתית בעולמו.

אבל לאידך גיסא משה רבינו ראה שיהיה לכל אחד מקום המיוחד שלו, והוא נכלל במה שכתוב 'והגבלת את העם סביב לאמר', שלכל אחד היה הגבול שלו, ואף אחד לא נכנס לד' אמות של חבירו, וכמו בספר תורה שצריך שאף אות לא תיכנס בגבול חברתה. ולכן גם לעתיד לבא בביאת המשיח במהרה בימינו, כשנזכה בשלימות לבחינת הכלל שאחרי הפרט, יהיו דרכים שונים בכלל ישראל, לפי שאי אתה דן אלא כעין הפרט' וכנ"ל. ואיתא שכל הדרכים והשיטות שבישראל, הם בחינת י"ב שבטי י-ה, שלכל אחד היה דרך מיוחד בעבודת ה', וגם לעתיד לבוא ענין י"ב שבטים לא יתבטל, ולכל שבט היופי משלו, ואז יאירו כל שבט ושבט באור גדול וצח. ולפי זה, בחינת הכלל אינו שעבודת כולם תהיה ממש בשווה, אלא

ענין התפרצות המגיפה אצל החרדים

את סיבת התפשטות המחלה רק בהתקהלויות גדולות שהיו מחוסר ידיעה מחומרת הנגיף, אם במניינים צפופים, או בהתאספות בסעודות מצוה וחתונות שנערכו ברב עם של משפחה וידידים.

ובאמת בכלי התקשורת החילונית באה"ק וכן בכל העולם, מטילים אצבע מאשימה על הציבור החרדי שהתאספו ביחד שלא כדת ומזלזלים בהוראות הרופאים, והם הגורמים להתפשטות המחלה. ואין זה חדש, שכן היה דרכם

והנה אחרי שנוכחנו לדעת שהמכה פרצה ביהודים החרדים לדבר ה' יותר משאר האוכלוסיא, יש להתחזק טובא בהסתכלות של חשבון נפש, ולא לשקוע בתהום הנשיה בהרהורים של חוסר אמונה וכפירה, ולתלות הכל בסיבות טבעיות ולומר שאינו יד ה' אלא שכן הטבע מחייב, שציבור שאינו שומר כללי הזהירות כדבעי נדבקים יותר משאר העולם. דכך הוא דרכו של היצר הרע, שמנסה תמיד להסתיר את אור ה' ולהסתכל בעין בשר גשמי, ולתלות

של חולים במחלת הקורונה בין היהודים החרדים לדבר ה', השורה עליהם עינא פקיחא של רחמים מהשמים. וראיתי הביאור בסה"ק, עפ"י מה שכתב רש"י על הפסוק 'חרפת נבל על תשימני' (תהילים ט"ט), וז"ל 'הבא גם עליו נגעים ומכאובים, שלא יוכל לומר לי, אתם לוקים ואנו אין אנו לוקים, והתפילה הזאת גרמה להביא יסורי חלאים על האומות של עכו"ם' עכ"ל. ומקורו ממדרש רבה (בראשית פח), רבי חמא אמר לא היו אומות העולם ראויין שיהיו בהם דווים וסחופים, אלא שלא יהיו מגנין את ישראל ואומרים, אומה דווים אתם, הוי חרפת נבל אל תשימני, וכן בהמשך המדרש לא היו האומות ראויין שיהיו בהם בעלי חטטין וכו' עיי"ש. והיינו שבאמת עונש אומות העולם כולו שמור להם לעתיד לבא, והקב"ה 'משלם לשונאיו על פניו להאבידו', שבעולם הזה הקב"ה משלם להם כל שכרם כדי שלא יישאר להם שום זכות, ויקבלו עונשם בשלימות לעתיד לבא. וכלל ישראל להיפך, יש להם יסורין בעולם הזה כדי שימרקו עוונותיהם, וכל שכרם שמור להם לעולם הבא, אבל כדי שלא ילעגו האומות על ישראל, משלם הקב"ה לאומות מכות גם בעולם הזה כדי שיהא עסוקים בפעקלאך שלהם ולא ילעגו על ישראל.

ובאמת כל המתבונן ימצא בכל צרה נקודת הרחבה, כמש"כ בתהילים 'בצר הרחבת לי', וגם בתקופה זו הקשה ימצא הרחבה, ויכיר בעיניו

של הגויים לכל אורך הגלות, שכשהיה מגיפה היו מאשימים את היהודים באיזה מצב שיהיה. שאם המגיפה לא התפשטה בין ישראל, מחמת זהירותם מלאכול בשר דבר אחר ושאר מאכלי איסור המזוהמים ומקפידים על נקיות ידיים וגופם, אמרו הגויים שודאי היהודים אשמים שהשתילו הנגיף בבורות מימיהם, כמו שהיה בזמן המגיפה השחורה בימי הראשונים לפני כשש מאות וחמישים שנה. ואם היהודים נדבקו ר"ל במגיפה, היו מאשימים אותם בגרם התפשטות המחלה לבין הגויים, וכמבואר בספרי תולדות עם ישראל.

וכן בתקופתנו ממשכים בדרכם, ומאשימים את היראים וחרדים המזלזים בהוראות הרופאים. ולו היא כדבריהם שהרבה נדבקו בהתקהלויות קדושות, אבל אין זה מחמת זלזול, אלא משום שלא היה ידוע כלום מחומר הסכנה, שהרי גם הרופאים לא ידעו כלום מנגיף זה עד עכשיו. וברור שאם היו יודעים מהסיכון הגבוה לא היו מפקירים בריאותם, שהוא מעיקרי הדת, כמו שכתוב 'וחי בהם', 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', ובודאי אילו ידענו מקודם מסכנת הנגיף, לא היינו נאספים בכזו צורה.

והנה המתבונן בדרכי הבורא יראה שהגוים לקו בכפליים, בסין ספרד ואיטליה ושאר מקומות בעולם, והכל במשקל מדוד מהבורא יתברך שמו, ולא היו לישראל צרות חס ושלום עקב ההתקהלויות בתפילה וכדומה. אבל עדיין מתעוררת הקושיא על מה היה אחוז גבוה

אומות העולם, ובפרט באה"ק שעליה נאמר בפ' עקב, 'ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלוקיך בה' וגו', כל הפותח עיניו להתבונן, יראה מיד את 'עיני ה' ופלאי פלאים במיעוט התפשטות המחלה ונזיקה באה"ק.

ריבוי ניסים נסתרים ונפלאים שארעו בתקופה זו, וגילוי דרכי ההשגחה של רחמי ה' בעת צרה. שהרבה חולים שהיו על ערש דוי נתרפאו בניסי ניסים, וכן השמירה מן השמים על שארית עמו ישראל שלא יידבקו בצורה שנדבקו שאר

הנהגת גדולי ישראל בזמני מגיפה

הרמ"א (שו"ת סי' כ) לחייב לבקר חולים גם כשקיים חשש ספק סכנה, וכתב שם וז"ל 'ומה שטוען שהוא חולי מתדבק, כולו הבל ומי שלבו נוקפו אומר כן, כי השם יתעלה הוא המוחץ והרופא, ואם היה כדבריו בטל כל דיני ביקור חולים, כי לא מצאנו בשום מקום שחילקו בין חולי המתדבק לשאינו מתדבק, חוץ מלענין בעל ראתן דאסרו לישב בצלו, עכ"ל. ולאידך גיסא יש חולקים על דבריו, הביאים השדה חמד (כרך א עמוד עו. מערכת אות ב ס"ק קטז), וסיים שקשה להכריע בזה.

ודברי רמ"א אלו נוגעים גם לענין חובת הרופא לטפל בחולים במחלה מדבקת, שלפי דבריו ברור שכמו שיש חיוב ביקור חולים הוא הדין שיש חיוב לרפאות. וכן כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ח סי' טו פרק יג, וכן ח"ט סי' יז פרק ה). ולאידך גיסא יש שתלו דין זה במש"כ הבית יוסף (סי' תכו) בשם הגהות מיימונית, שמסקנת הירושלמי שחיוב להיכנס בחשש ספק סכנה להציל חבריו מודאי סכנה, אך בשו"ע השמיטו, וכתב הסמ"ע (סק"ב) הטעם, שכיון

ויש לעמוד על מה שגם אחרי היוודע הנזק הגדול שקרה במדינות הגויים, היו עדיין חילוקי דעות בין גדולי ישראל איך להתנהג בענין קיום מניינים ופתיחת מוסדות התורה ובתי כנסיות וכדומה. ובאמת כך מצאנו גם במשך הדורות שהיו חילוקי דעות בדרגת הזהירות במגיפות שונות, ומפורסם לכל המגיפה שהיתה בזמן הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל בשנת תרכ"א, שבעיר וילנא פסקו הרבנים גדולי עולם לצום ביום כפור כנגד דעת כמה רופאים, כמש"כ בספר שדה חמד (כרך ט ערך יום הכיפורים סי' ג אות ד) בשם שו"ת ראשית בכורים, והגאון הנ"ל קם בריש גלי וסתר פסקם שחייבים לאכול, ועשה מעשה ברבים שעשה קידוש בבית כנסת ביום כפור. ולאידך גיסא הגאון רבי בצלאל הכהן אב"ד וילנא מעיד בספרו הנ"ל, שהציבור שמעו בקול הרבנים וצמו אלפים ורבות, ולא אירע שום חולי מפאת הצום.

עוד מצאנו מחלוקת הפוסקים בחיוב ביקור חולים בזמן מגיפה, שדעת

עוד ידוע שהחתם סופר הכריע בשעת המגיפה בשנת תקצ"א שיותר סכנה לסגור את ישיבתו, מאשר להשאיר ישיבתו פתוחה בזמן המגיפה, כמבואר בדרשות חתם סופר (כרך א עמוד סא--סב.), ועשה ברכה והודאה ברבים אחרי תום התקופה כשלא ניזוק אף אחד מתלמידיו, ולאידך גיסא לא מצאנו שיצא בקול קורא לחייב שאר הישיבות שבמדינתו להמשיך בלימודם.

וממילא פשוט שגם בזמנינו אין לתפוס ח"ו את אלו שהורו כך או כך, אלא יש להתחזק באמונה ולתלות שכל תהלוכות תקופתנו הקשה, הכל בהשגחת השי"ת, וכמש"כ לעיל.

שהרי"ף רמב"ם ורא"ש השמיטו הדין לכן גם המחבר ורמ"א השמיטו, וכן כתב בשו"ע הרב (סי' שכת סעיף ח).

אך הכרעת רבים שאף על פי שאין חיוב, אבל גם אין איסור להכניס עצמו לספק סכנה להצלת חברו. וגם דעת הפוסקים שכל זה דוקא אם הספק סכנה הוא ספק גמור, אבל כשיש רק חשש מיעוט של סכנה, חייב לסכן עצמו להצלת חברו, וזהו מש"כ הפתחי תשובה בחו"מ (סי' תכו סק"ב) שלא ידקדק בזה לחשוש בכל דבר שמא יש ספק סכנה לפטור את עצמו מחיוב הצלה, והביא סמך מגמ' שייענש על זה ויפול לאותו סכנה שמפחד ממנו.

הארת הכיסופין דקדושה בעת הזו

גרוע יותר, עד שהיהודי הבין היטב שהוא נמצא בגלות, ואז התחדשו חיי הקהילה מחדש בפשטות וצניעות עם שברון לב, עד שהתרגלו כנ"ל ושוב נעשה גלגל של גזירות וכן הוא לכל אורך הגלות, עד כאן דברי הגאון בעל ה'משך חכמה' זצ"ל.

ופשוט שענין זה אינו שייך רק ליהדות הגולה, אלא גם לקיבוץ הגדול של היהודים בארץ ישראל, שאמנם ב"ה זכינו לבוא לארץ ישראל אחרי תלאות נוראות שעברו על הדור הקודם, והיהדות הנאמנה הוקמה מחדש בישיבות וכוללים וחצירות הצדיקים כימי קדם, אך גם כאן

והנה רבים וטובים העלו בהרהורי לבם מה עלינו לתקן, אבל קשה לומר מוסר לכל ישראל, וכל אחד יודע מרת נפשו מה עליו לתקן, ולא ראי זה כראי זה.

וידועים דברי ה'משך חכמה' (פרשת בחוקת), שבהתכוננות בקורות עם ישראל בכל ימי גלותנו אנו רואים שבמקום שהתחילו לחיות ברווח ובעשירות עד ששכחו במשך הזמן שנמצאים בגלות וחסר לנו בנין בית המקדש ומשיח צדקנו, שם הקב"ה בלב הגויים שנאת ישראל ורדפו את היהודים, עד שלפעמים נעשתה גזירת גירוש ועוד

אבל בודאי גם בעת צרה העיקר אינו להעניש ח"ו, אלא כאב רחמן הבא לעוררנו מתרדמת העולם הזה, שהתכלית הפנימית של כל צרה היא רק לקרבנו, וכמו שאמרו צדיקי קמאי זי"ע, שתכלית ההתרחקות הוא ההתקרבות. ולכן העיקר בעת הזו להתחזק בשמחה ולדעת שכל מאורעותיו מהקב"ה, ולהאמין שגם קשיי התקופה הזאת הוא רק לרומם אותנו, לפי שכל ירידה הוא לצורך עלייה. ובאמת הגם שבפועל נמנע מאיתנו הרבה מצוות, אבל לאידך זה זמן רב שלא היו כאלו כיסופין מכלל ישראל, להתפלל במנין וללכת למקוה וללמוד שוב בבית מדרש עם חברותו. וכבר אמרו בסה"ק שרוב המניעות הם עבור החשק, דהיינו שכל הקשיים שעברנו בתקופה זו לקיים מצוות התלויות בציבור וטבילה במקוה, הכל היה כדי להוציא מהכח אל הפועל את רוב חשקנו הטמון בליבנו לקיום המצוות, שלא היה מתגלה זה החשק ללא אותם מניעות הגדולות שעברנו, ומאלו הכיסופין דקדושה נעשו בשמים דברים גדולים ונשגבים, ובודאי יעמדו בשמים לזכותנו.

ובעז"ה נזכה כולם לצאת כל אחד מהבידות שלו באור חדש והסתכלות לטובה על האור השורה על חבריו, ויקויים בנו מאמר הכתוב 'ויחן שם ישראל כנגד ההר כאיש אחד בלב אחד', ובאו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד.

יש לזכור שעדיין אנו בגלות. וכנראה לאחר שתי דורות נשכח קצת אצל ההמון שגם בארץ ישראל עדיין אנו שרויים בגלות, ועלינו לצפות בכליון עינים לישועה, שגם אם נקבל כל ההטבות שווה בשווה עם שאר אזרחי המדינה, אין חלקנו עם פורקי עול, ואין חלקנו במדינה שכולה בנויה מעיקרא על כפירה, ופסוקים רבים נאמרו בסוף פרשת אחרי מות המתריעים על הסכנה של חיי הפקרות בפלטרין של מלך, כמש"כ 'ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם'. ולכן גם השומר תורה ומצוות בארץ ישראל לא גמר בזה את התקשרותו לארץ ישראל, שמצוות ישוב ארץ ישראל אינה רק במה שגרים בה, אלא בשאיפה בלתי פוסקת לספוג מקדושת ארץ ישראל כי רבה היא, ועליה שאפו כל הדורות בבקשות בכל התפלות בבכיות בדמעות שלישי.

ויתכן לומר לפי דברי המשך חכמה הנ"ל, שבמקום שההתעוררות לחזור לשרשנו תבוא על ידי גויים אכזריים וגזירותיהם ר"ל, נעשתה התעוררות זו בצורה שמיימית ביותר, על ידי מגיפה כלל עולמית הכוללת כמעט כל יהודי בכל ארבע כנפות תבל. ובזה קל יותר לכולנו לראות שיד ה' מרמזת לנו בחמלה ורחמים 'עורי והתעוררו מתרדמכם', תתחזקו ביותר בכל נקודות היהדות ותרבו בתפלה ובקשה להתקרב לה', ויאמר למלאך המשחית הרף.

שבועות

מאמר א

הכנה לקבלת התורה

א

במעלת הכיסופין של בני ישראל

ואמנם בעו"ה אין אנו זוכים לשמוע הקולות והברקים, אבל לפי הנ"ל שאפילו המלאך טבוח מתעורר מחדש בכל שנה, בודאי גם הכיסופין וההשתוקקות שהיו אז לישראל בצאתם ממצרים מתעוררים בכל שנה ושנה מחדש. והוא מורגש באמת למי שיש לו רצון חזק להרגישו, און מקעץ דאס אן טאפען [ואפשר למשש זאת]. וזהו מנהג ישראל לספור ספירת העומר בקול ובהתעוררות, שאנו מעוררין את הכיסופין הגדולים שהיו לישראל ביציאת מצרים, ולזה בודאי כולם זוכים וכל ישראל שווין, והוא ההכנה לקבלת התורה, ודבר זה כשלעצמו חשוב הוא עד מאד.

ובזה נוכל לפרש מה שמתחילים הספירה מיום אחד לעומר ומסיימים במ"ט ימים, דאילו תכלית ספירת הימים הן לקבלת התורה דייקא, ולא להכנה, לכיסופין וההשתוקקות שלפניה, היה ראוי

איתא בגמ' שבת (קכט:) שבשעת קבלת התורה עמד העולם בסכנה שמא לא יקבלו ישראל את התורה, והיה מלאך חבלה ששמו טבוח שהיה מוכן להחריב את העולם, דטבח להו לבשרייהו ולדמייהו אם לא יקבלו התורה, ולכן בכל ערב שבועות אין מקיזין דם שמא יסתכן מאותו מלאך בעת ההקזה, ומשום כך הוסיפו הפוסקים (רמ"א סי' תסח סעיף י) שלא להקיז בכל ערב יו"ט שמא יקיז דם גם בערב שבועות. הרי מבואר, שבכל שנה ושנה בערב שבועות מתעורר אותו רוח של טבוח שמא לא יקבלו בני ישראל את התורה, וזהו מקור נאמן לדברי הבעש"ט זי"ע, שבכל שנה ושנה מתעורר קבלת התורה מחדש. והזוכה לכך ישמע קולות וברקים בליל שבועות הקדוש לפנות בוקר ובקריאת עשרת הדברות (כוצינא דנהורא שבועות, ועוד סה"ק), שהרי אפילו המלאך חבלה הנקרא טבוח מתעורר בכל שנה מחדש, וק"ו שהקולות וברקים מתעוררים בכל שנה.

של שינה זו. ואיתא בשה"ק בשם הקדושת לוי שחשבו שעל ידי השינה יהיה להם התחדשות המוחין [שזהו עניין השינה כמובא בספרים], אבל באמת לפי דרגתם לא היו צריכים לכך. ויש להוסיף לפי הנ"ל, שבוודאי כל המ"ט יום מציאת מצרים עד עתה לא ישנו כלל, שבכל הלילות שלפני קבלת התורה בערו בכיסופים מתי יגיעו חשוק ונחשק לחושק וחשוק' (כלשון האוה"ח הק'), עד שמגודל הכיסופין מתי יבוא יום המיועד שעליונים ותחתונים מצפים אליו לא הצליחו לישון כלל, ולכן בליל שבועות נרדמו אחר שבעה שבועות של כיסופין של קדושה, ובאמת ערבה עליהם שינתם. אבל בימינו שאנו ישנים טוב כל ימי הספירה, נוהגים להיות נעורים בליל שבועות (כמש"כ שם במג"א) ומשתוקקים לקבלת התורה. ובמג"א שם הביא שבהיותנו נעורים אנו מתקנים את מה שישנו ישראל אז, וכפשוטו קשה לומר שהלימוד בליל שבועות שלנו הוא התיקון על 'חטאי' דור דעה שקיבלו התורה, אבל יש לומר שעל ידי לימוד התורה בליל שבועות, בכוחנו לשאוב קצת מאותם הכיסופין והרצונות הקדושים שהיו אז לכלל ישראל שמתעוררים כל שנה באותו לילה כמש"כ בזוה"ק, ודבר זה הוא להם עלייה ותיקון, שכל הדורות יונקים עדיין מאותם הרצונות הטהורות שהיה להם.

למנות ביום שני דפסת, היום מ"ט ימים לקבלת התורה, עד ערב שבועות שבו נמנה היום יום אחד, שנשאר רק יום אחד לקבלת התורה. והלא כך מנהג העולם כשממתינים לחתונה וכדו' שמציינים כמה ימים נשארו עד החתונה, לפי שאין שום חשיבות לימים של ההכנה והטרדות שעד החתונה, והתכלית הוא רק מתי יגיע יום החתונה המיועד. אבל הענין, שבקבלת התורה 'יום חתונתו' העיקר הוא ההכנה, ולפיכך מתחילים למנות 'יום אחד לעומר' ומציינים שבחסדי השי"ת זכינו ליום אחד של כיסופים והשתוקקות לקבה"ת, וממשיכים ועולים עד מ"ט ימים, שבחסדי השם זכינו לארבעים ותשעה שערים של כיסופין והשתוקקות ותשובה². וכבר דפקנו על מ"ט שערי תשובה, עד הגיענו ליום המיוחל חג השבועות, שער הנו"ן, כתר עליון, שהוא מתנה מן השמים, ואז כביכול גם הקב"ה עושה תשובה בבחינת 'שובה אלי ואשובה אליכם', ובחי' התשובה של הקב"ה עניינה הקירבה שמתקרב אלינו ומשרה שכינתו שוב בתחתונים כמו שהיה קודם חטא עץ הדעת.

ובזה מובן במקצת מש"כ במג"א (סי' תצד) בשם מדרש (שיר השירים א, עד שהמלך במסכו אות ב) שמצאן ישנים בליל קבלת התורה, וקשה להבין מה טיבה

ב. ובספר החינוך (מצוה שו) עמד על קושיא הנ"ל, ואולי אפשר לפרש דבריו על פי הנ"ל, עיי"ש.

התורה. דישמעאל ועשיו עשו חשבונות שאין ביכולתם לקבל התורה לפי מיזוג נפשם, (כמש"כ ברש"י פר' זאת הברכה לג ב) אבל ישראל מסרו נפשם מיד שמוכנים לקבלה. ועל כן אף עתה, העיקר הן הרצונות, הכיסופין וההשתוקקות, שרוצים באמת לקבל התורה.

והנה עצם קבלת התורה היתה בכפיה כדאי' שכפה עליהם הר כגיגית, וכן מובא בגמ' ר"ה (כח.) מצות לאו ליהנות ניתנו ופירש"י 'אלא לעול על צוואריהם'. אבל מכל מקום מה שנבחרו ישראל מכל האומות להיות לו לעם סגולה, הוא בכח הרצונות והכיסופין של כלל ישראל לקבל

להרבות בתפילה ותחנונים

ובעבור שלא האמינו בקדושת התורה ולזלו בברכתה, ולכן נהגו בהרבה מקומות להאריך בחג השבועות בברכת אהבת עולם. ולהאמור לעיל, גם באלו הימים של הכיסופין וההכנה לקבלת התורה, יש להאריך בברכת אהבת עולם ולאומרה במתינות ובשמחה ובכיסופין. וכן בתפילת אלוקי נצור באומרו 'פתח ליבי בתורתך' יכול להוסיף כמה דיבורים עמוקים מעומק הלב, ולאמור בפה מלא שמצפה מאד לחג השבועות הקדוש, ולהתפלל מעומק הלב קמי קב"ה, בורא כל העולמים האב רחמנות אויף מיר לפתוח לבי בתורתך, אנא פתח לבי הסתום והכאוב והעגום והרחוק מכל הנ"ל, שארגיש גם אני איזה הרגשה קטנה, דקה מן הדקה, בנעימות התורה, ואני כוסף ומתגעגע לתורתך הקדושה לקבלה מחדש מיט א נייע ברען.

ונכון גם להוריד קצת דמעות בתפילתו, דשערי דמעות לא ננעלו כמש"כ בגמ' ב"מ (ט.) ותפילה הנאמרת בדמעות

ומכלל ההכנה לקבה"ת הוא להרבות בתפילה ותחנונים לזכות למתיקות ועריבות התורה, וכדמובא בשם הבעש"ט זי"ע (תולדות יעקב יוסף פר' וארא) שעיקר אריכות הגלות על שאין מאריכים ומכוונים כדבעי בברכת אהבת עולם. וכן הביא בספר דגל מחנה אפרים (בשלח) בשם הבעש"ט, לפרש הגמ' בנדרים (פא.) על מה חרבה הארץ על שלא בירכו בתורה תחילה, דקאי על ברכת 'והערב נא' שצריך להרבות בתפילה לזכות לערבות ומתיקות התורה, וז"ל 'כי התורה הוא סוד אדם שלם ויש בה מים מתוקים ומים מרים, וצריך להתפלל ולבקש מאת ה' שיטעום בתורתו המים מתוקים וערבים, וזהו ברכת והערב נא, והבן' וכו' עכ"ד.

וידועים דברי הב"ח (או"ח סי' מז) שמאריך בסיבת העונש החמור על שלא בירכו בתורה תחילה, וכתב שהעיקר בלימוד התורה, להאמין בכוחה ובסודותיה ובדביקות הבורא ברוך הוא, ומגיעים לזה דווקא על ידי לימוד התורה,

התפילות ולכו"ע יכולים לאומרם בכל לשון, כיון שאין צריכים שום סיוע של מלאכי השרת להעלות תפלתו, והם בוקעים כל הרקיעים.

מעלתה נשגבה עד מאוד, כמפורש להדיא בשו"ת תמים דעים להראב"ד (סי' קפד, ומובא באליה רבה סי' קא סק"ט) שאותם תפילות הנאמרים בדמעות, דינם שונה מכל

מצוות 'הגבלה', התלהבות לה' כפי דרגתו

את שמך'. וכדאיתא בכתבי האריז"ל (שער הכוונות, ענין מנחה בשבת עמוד קט) שבאומר בשמנה עשרה במנחה יקדישו את שמך', יקבל על עצמו למות על קידוש ה', הרי שאין זה ענין של רוגע ושלוה השגור בפני הבריות שהוא הרפיית החושים וכדו', שלזה אין שום שייכות עם מיתה על קידוש ה', ואדרבה איש ישראל אינו מחפש מנוחה שהיא בבחינת הרפיית חושים, אלא כמש"כ בספר תהלים 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך, תבער אש בקרבי וכו', סמר מפחדך בשרי'. ואיתא שדוד המלך כולל כל נשמות ישראל, ונשמת כל יהודי טמונה במזמורי התהילים, ולכן בודאי בחג השבועות זמן השלימות האמיתי של ישראל, יום הסתלקותו דוד המלך, כל בני ישראל בוערים בקרבם להיות בכלל מקדשי שמך, ואינם מחפשים מנוחה מדומה.

בכלל ההכנה לקבלת התורה בא הציווי של הגבלה, כמש"כ 'הגבל את ההר וכו' פן יהרסו לעלות אל ה' לראות ונפל ממנו רב'. ושורש הענין, דכל יהודי ליבו בוער לה', וזוהי הסיבה האמיתית שיהודי מתנועע בתפילה כמש"כ בזוה"ק פר' פינחס (ח"ג ריח:), כי הוא כנר דולק המהבהב כדכ' נר ה' נשמת אדם. ולעומת זה לאומות העולם אין ענין זה, ולכן יימצאו גויים רשעים הנראים שקטים ורגועים, [וכידוע שבמדינת אנגליה כשיש פקק בתנועה, אין הנהגים צופרים רק ממתנים בשקט, ואין זה נובע ממידות טובות, אלא הוא מקליפת עמלק המביא בהם קרירות ואדישות]. ולכן כל אחד מישראל בוער בתוכו להגיע לתכליתו, והוא מלא כאב, יגון ואנחה פנימית, מכל הוויות והרפתקאות דעוה"ז המבלבלים אותו ומונעים ממנו להגיע למנוחה.

אלא שיש שתי מיני תבערה שאינה ראויה, דיש תבערה מצד היצר הרע הרוצה להפילו להימשך אחר הגשמיות ולנתקו מעול מלכות שמים, ואין ממנו מנוחה עד זיבולא בתרייתא, שמלחמה זו תמידית בכל רגע ורגע. אבל

ועל זה אנו מתפללים בערגה בכל עת רעוא דרעוין, 'מנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח', ואין הכוונה לרוגע ושלוה ומנוחה מדומה כמנוחת גוי שנראה כמושב ורגוע, אלא 'מנוחה שלימה שאתה רוצה בה, ועל מנוחתם יקדישו

ואדרבה עמל זה מחייהו ומהנהו, שהלא ההולך בטל שלא לומד ולא עובד ואין לו שום 'פעקל' על כתפיו לא קטן ולא גדול, הוא הנזק הגדול ביותר לגוף ונפש. אך אין הדרך ביגיעת הגוף באופן מטורף המביאו לידי חולי המזיק לגוף ונפש, ובהתמדה רבה מעל כוחותיו בגוף ובנפש כעת עתה, וכן בקבלת הנהגות שונות שאינם מתאימים לו, אלא יש לעמול בתורה כפי המתאים לכוחותיו.

זמזמא בגמ' (חגיגה יד:) 'ת"ר ארבעה נכנסו בפרדס וכו', בן עזאי הציץ ומת וכו', בן זומא הציץ ונפגע וכו', אחר קיצץ בנטיעות רבי עקיבא יצא בשלום', והנה הגמ' הנ"ל הוא מסודות התורה, אבל איתא בסה"ק שעכ"ז יש בה הוראה לקיום התורה בכל אחד ואחד. דהפרדס מרמז על התורה הק' שנדרשת בפרד"ס, ואלו הד' בחינות נמצאים בכל בני אדם הרוצים להיכנס לעבודת ה', ומצוות הגבלה היא כנגד בחינת הציץ ונפגע והציץ ומת, דאמנם העיקר שאור התורה יאיר בלבו ונשמתו, אבל יתכן מצב של ריבוי אור, בבחינת ריבוי השמן הגורם כיבוי הנר. לפי שאין להיכנס בלימוד וחקירה במה שאינו לפי השגתו, או במעשים שאינם לפי דרגתו, ולהעתיק לעצמו מעשים של בעלי מדרגה וכדו'. אלא צריך לצייר בלבו הדברים הראויים

יש גם תבערה של יותר מדאי ונקרא בלשון המקובלים 'ריבוי אור', בבחינת 'פן יהרסו אל ה' לראות' (שמות יט כא). לפי שטבע הנשמה שרוצה לחזור לשרשה, וכשמתלהב בקדושה אין לו מעצור, ולכן לפעמים כשמגיע 'ברען' לדבר טוב, אינו יודע הגבול מה מתאים לפי דרגתו ומה אינו מתאים, ויכול לבוא חלילה לידי ריבוי אור שמכבה השמן, ומכלה את הגוף והנפש הרוצים אף הם לעשות רצון הש"י אבל גם להישאר קיימים בעוה"ז כרצון הבורא ב"ה. וכגון שמקבל על עצמו חומרות יתירות בעניינים שונים בתורה ותפילה, המביאים אותו בהמשך הזמן לייאוש ורפיון כשאינו יכול לעמוד בהם, ודבר זה קשה לפרט אבל מדה זו 'רבים חללים הפילה'. והתורה כולה משמחת לב, כדכ' 'פקודי ה' ישירים משמחי לב', ומקרא מלא דיבר הכתוב 'וחי בהם' לחיות ניתנו ולא להיפוך ח"ו. וכמו שאמר המגיד מדובנא המשל הנפלא על שני אנשים שנשלחו להוביל משאות ממקום למקום, ובטעות החליפו ביניהם המשאות שנטלו, וכשהתלונן השליח שהמשא כבד עליו מאד אמר לו המשלח אם המשא כבד אין זה משא שלי, שהמשא שלי אינו כבד, וכן הם כל ענייני הקדושה, שלחיות נתנו ולא לצער, ואם הוא כבד אין זה הפעקל שלי. ויש להוסיף שבודאי החיוב להתייגע בתורה,

ג. ושיבח הרה"ק מאצק זי"ע את משלו, ואמר שכיון אל האמת בפי' הפסוק בישעיה (מג כב) 'ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל וכו', שאם אתם מרגישים יותר מדאי 'יגעת', הרי זה סימן שלא קראת יעקב', (אמת ואמונה, דפוס ישן עמוד לא).

לפי דרגתו, והוא ההקדמה לקבלת התורה, שהארץ נתנה לבני אדם ולא למלאכים, דהיינו לבני אדם כפי שהם עם מגבלותיהם. והוא מצוות ההגבלה, הגבלה למין אנוש המוגבלים, כדכתיב (יחזקאל כא (א) 'אתה בן אדם'.

לפי דרגתו, ואז מתעלה למעלה באלו הדברים המתאימים לפי דרגתו, ממש כמו שהבעל מדריגה מתנהג כפי שיאות לו.

והכלל, שההתקרבות לה' בלימוד ועשייה בהנהגות שונות צריכה להיות

'הגבלה', לכל אחד יש חלק שלו, ושלא להיכנס לתוך גבולו של חברו

של פסח 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', שהקירוב לפני הר סיני היינו שלימות הנשמות, שכא"ו א מ ישראל הבחין והרגיש בלבו היטב במעמד הר סיני מה עליו לעשות בעוה"ז, והיה לו עצה נכונה ושלימה איזה דרך ישכון אור, מה לקרב ומה לרחק. ואיתא בגמ' ברכות (נט). שהקולות וברקים נבראו לפשט העקמימות שבלב, וכן היה בקולות וברקים שבמתן תורה, וזה כולל גם העקמימות שבלב לרצות לעלות למה שלא מתאים לו, שמה שאצל השני הוא ענין מובן וראוי, בבחינת אורות פנימיים, אצלו אינם מובנים ואינו מסוגל להם, והם בבחינת אורות מקיפים שאינם מיועדים עבורו [עכ"פ כעת עתה], ועליו להיות שמח בחלקו, שחלקו הוא שלימות נשמתו.

ולזה בא ציווי התורה של 'הגבלה', שלכל אחד יש מקום משלו בקבלת התורה, וכל אחד קיבל חלק המתאים לשורש נשמתו, ויש לו תפקיד מיוחד

עוד יש לבאר במצוות הגבלה, דאי' בילקוט ראובני (בראשית, פסוק בראשית ברא) בשם המגלה עמוקות (ואתחנן אופן ט), ד'ישראל' ר"ת יש שישים ריבוא אותיות לתורה, והיינו שלכל אחד יש אות מיוחדת בתורה ולא ראי זה כראי זה, [דאס איז מיינ זאך, און דאס איז דיינ זאך]. והלא קיי"ל (או"ח סי' קמג, משנ"ב ס"ק כה) שספר תורה שחסרה אות אחת פסולה, וכן הוא בקבלת התורה, שאם חסר עבודת יהודי אחד, כביכול יש פסול בכלל ישראל. גם מהל' כתיבת ספר תורה (או"ח סי' לב ד), שכל אות צריכה להיות מוקפת גויל מארבע רוחותיה ואם נוגעת אות בחברתה הספר תורה פסול, וכן הוא בכלל ישראל שכל אחד הוא אות בתורה ואסור להיכנס בגבולו.

והענין, שלכל אחד יש נקודה טובה המאירה והוא חלקו בתורה שחשוב ומאיר, ואור זה השופע של תורה השייך במיוחד לו, קיבל כל אחד בהר סיני. וכן יש לרמז במה שאומרים בהגדה

עוד רמז יש במצוות הגבלה שאף אחד לא נכנס בתוך גבולו של השני, ושתיים רעות יש בזה, שיש שמעירים הערות לאחרים שאינם במקומם ופוגעים שלא במתכוון עמוק בנפש השני עד שלפעמים גורמים לו נזק חמור ר"ל. גם טבע האדם הרוצה להשפיע על השני, שלפעמים מרוב השפעה יכול ח"ו לכבות ולחנוק השני, כגון שמלמד מושגים גבוהים מדאי לפי השגתו, או עצות מעשיות בעבודה שאינם תואמים לפי מצבו הרוחני עתה. וכמו ששמעתי מכ"ק הפני מנחם ז"ע המשל לבקבוק תינוק עם פיטמה גדולה יותר מדאי, שרוצה כביכול לרחם על התינוק ולהשפיע עליו רוב שפע חלב, [הרמז על שבועות, כמש"כ במג"א (סי' תצד) דם נעכר ונעשה חלב], אבל בזה מביאו לידי סכנה, שמרוב שפע המאכל התינוק נחנק, וכמו שראינו גם בזה שרבים חללים הפילה. ובקבלת התורה היה המעמד השלם והנצחי של כלל ישראל, שאע"ג שהיה מעמד פומבי של כל ישראל, וכל ישראל היו מאוחדים ביחד, עכ"ז לאידך גיסא אף אחד לא נכנס לגבול השני למעט אורו.

משלו בעבודת בוראו. וכן מצאנו בענין התפילה, דאי' במג"א (סי' סח סק"א) בשם האריז"ל שיש י"ב נוסחאות תפילה כנגד י"ב שערים וי"ב שבטים, שלכל אחד יש את הדרך שלו בתפילה ולא ראי זה כראי זה, ויש לכל אחד להתייגע במשך כל חייו להגיע למה ששייך לו.

ומבואר בכתבי האריז"ל (ספר שער הכוונות ענין ספירת העומר דרוש יא) שלכל אחד יש צירוף שונה הקשור לשורש נשמתו, שמתעלה במשך ימי ספירת העומר. והאמת דאין אנו יודעים לאיזה שער אנו משתייכים, שלכל אחד יש דרך תשובה משלו, ולפעמים מנסים איזה דרך ורואים שלא זו הדרך המתאימה לו עד שמנסה שוב ושוב, ולכן לכל יום בספירת העומר יש חשיבות מיוחדת. ובבוא כל אחד לקראת היום הגדול, יום חתונתו - יום קבלת התורה (תענית כו:), יש להאמין שהתקבלו בשמים הכיסופים וההשתוקקות שלו, ועכשיו הגיע לחלק ששייך לו, ובודאי ישרה הקב"ה שכינתו עליו ועל כל ישראל ביום החמישים, שאז מתגלה שער הנו"ן הכולל כל השערים.

מצוות 'פרישה', לימוד תורה עם יראת שמים

הפרישה, מתי טבלו מטומאתם כדי לקבל התורה בטהרה, באותו אורך של מאמרי חז"ל על קבלת תורה במשך הסוגיא (פח. טפ-טז), והוא להראות החשיבות של לימוד תורה בטהרה. וכן כתבו בתוס' (פז. ד"ה

מצוות 'פרישה' היא ההקדמה לקבלת התורה, וגודל חשיבות הקדמת הפרישה לקבלת התורה, אפשר לראות מתוך סוגיות הגמ', דבגמ' שבת (פז. פז.) יש סוגיא ארוכה בענין שלושת ימי

ואיתא בגמ' נזיר (כג.) משל לשנים שצלו פסחיהם וכו' צדיקים ילכו במ ופושעים יכשלו במ, וכן הוא ממש בדברי תורה, שאחד מחדש חידושי תורה ביגיעה ועמל ובדמעות שלישי, ואחד לומד בקלות וקרירות כדי לקנות לעצמו שם טוב וכסף וכבוד, ולבסוף מתורתו לא יישאר כלום, דלפי שאין לו שורש ביראת שמים הרי הוא כפורח באויר ואין לו רגלים להישען על תורתו, כמש"כ באוה"ח (פר' בחוקותי עה"פ אם בחוקותי תלכו, אופן ח), שתורה על מנת להתכבד אפילו שלא לקנטר לא מגני ומצלי, וכמש"כ באבות (פ"ג מ"ז) שמי שחכמתו מרובה ממעשיו דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין, שהרוח בא ועוקרתו והופכתו על פניו. וזהו מצוות פרישה שניתנה לישראל קודם קבלת התורה, דאורייתא בלא דחילו ורחימו, מלבד שלא פרכת לעילא גם פוגמת ומורידה את האדם ממדרגתו, כדכתבו התוס' (ברכות יז.) שהלומד שלא לשמה על מנת לקנטר ראוי לו שלא נברא, ואיתא בסה"ק שמי שאין לו יראת שמים ולומד להראות חכמתו, בעל כרחך שיגיע לדרגת לקנטר המובא בתוס'.

ויש הבחנה נוספת בענין מצוות פרישה, והוא למרק ולצחצח האדם בעלייתו לדרגות רוחניות. דהנה משה רבינו היה צריך זיכוך ו' ימים לפני כניסתו למחנה שכינה, כדי למרק האכילה ושתיה שבו קודם שעלה לשמים לקבל הלוחות כמש"כ בגמ' יומא (ד. -ד:), ורק אחרי

מנין), שאע"פ שעדיין לא קיבלו התורה ודיני טומאה וטהרה, ולכן לא הקפידו על טומאת מת ושאר טומאות, עכ"ז הקפידו על לימוד תורה בטהרה אפילו עוד לפני שנצטוו, לפי שהוא תנאי לקבלת התורה.

ועומק הענין, דהנה התורה היא אלוקית ונכנסת בכל מקום שנותנים לה מקום, אבל מי שלהוט אחרי עולם הזה, ורוצה רק בהגברת שכלו בלי לשפר ולעדן את מעשיו, אין התורה מתקיימת בידו. וכן איתא בתנא דבי אליהו ומובא בתוס' (כתובות קד.), עד שיתפלל אדם על דברי תורה שייכנסו במעיו, יתפלל שלא ייכנסו מעדנים לתוך מעיו. והלומד תורה ולהוט אחרי העולם הזה, נעשה לו לסם המוות כמו שאמרו חז"ל במס' יומא (עב:) ה"ל, זכה נעשה לו סם חיים לא זכה נעשה לו סם המוות, והן הן השדין היהודאין שתורתן מן השפה ולחוץ, המובאים בזוה"ק (זו"ח רות עח: ועוד דוכתי) וכמש"כ בתולדות יעקב יוסף (פר' ואתחנן) בשם הבעש"ט. לפי שעיקר נקודת האדם שהוא הקיסטא דחיותא שבו, אינו החכמה והלומדות בידיעת התורה, אלא נקודת היראת שמים שבו, ואי אפשר להיות למדן אמיתי בלי בחינת צדיק. ומי שעניו פקוחות יראה, שאלו שרק הגדילו את השכלת מוחם בלימוד התורה מבלי לצרף יראת שמים וערליכקיט, כל תורתם היה לבוז במשך הזמן, וכמשל הידוע בהקדמת האורחות צדיקים, שהוא כמו שרשרת יפה עם פנינים, שאם אין בסופו קשר מתאים, כל הפנינים נופלים.

וכן הוא בכל אחד, שקודם עלייתו לקבל דברים ורחניים צריך למרק ולעדן את ארציותו, ולבסוף לאחר ההכנה הראויה, ייעשה שביל מיוחד עבורו. ושביל זה הוא מעין החתירה תחת כסא הכבוד שנעשה למנשה כדי לקבלו בתשובה, שבודאי חותר ה' שביל מיוחד לכל דורש ה' כדי להביאו למקומו.

ההכנה הנ"ל נעשה שביל עבורו כמש"כ ברש"י (סוף פר' משפטים). וכן אמרו חז"ל שת"ח נפטרים ר"ל מחולי מעיים כדי למרק האכילה ושתיה שבמעיהם, לפני שעולים בדרגא לאחר הסתלקותם. ומהאי טעמא היתה מצוות פרישה ג' ימים לישראל, כדי שתהא נשמתם ראויה לשמוע דבר אלקים חיים בקבלת התורה.

הוסיף משה יום אחד מדעתו, להתכונן כראוי

ארבעים יום ניתנה לו במתנה, כמש"כ ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו, ויתן מלשון מתנה ככלה הניתנת לחתן במתנה. וכן הוא לדורות עולם בכל הכנה לדברי קדושה, שלבסוף אין אנו מוצאים עצמנו כראויים ומוכנים כראוי רק הכל ניתן לנו במתנה, ועל זה נאמר בגמ' מגילה (ו): 'יגעת ומצאת תאמין', שעל ידי היגיעה ניתנת אח"כ התורה במציאה. וזהו ויתן אל משה ככלותו, שכל מתנה הוא בבחינת מציאה, לפי שאינה באה לידו כתשלום על מעשיו, אלא מגיעה ממקום אחר בפתע פתאום.

עוד יש לרמז בלשון הגמרא 'יגעת ומצאת תאמין', שלא אמרו חז"ל 'יגעת ומצאת הצדק אתו' מלשונות של הצדקת דבריו, אלא בדוקא נקטו לשון אמונה. והוא להורות שהתורה כולה אמונה

הנה גם לאחר כל ההכנות של ישראל בימי הספירה לפני מתן תורה, בודאי היו כאלו שנשברו בליבם בראותם שעדיין אינם ראויים לקבל התורה, אלא שמשה רבינו הוציאם מביתם לקבל התורה, וחזקם שעליהם להאמין שהם ראויים. ויש לומר שזה היה אחד מהטעמים שהוסיף משה יום אחד מדעתו, כדי שיהיו כולם מזוככים וראויים, ולכן אע"פ שהיה כאלו שנדמה להם שעדיין אין הם ראויים לקבל התורה, אבל בכוח הוספת יום אחד של משה, זכו להתקשר בקשר אמין למשה והוא העלם לדרגתם.

ובאמת כן היה אצל משה רבינו כמש"כ בגמ' נדרים (לז). ובמדרש נחומא (כי תשא טז), שאפילו משה רבינו שהיה בשמים ארבעים יום לקבל התורה, למד ושכח ולמד ושכח, עד שבסוף

ד. **שבודאי** יש לקב"ה דרכים שונים איך להכין האדם לעלייה מן העולם ועד העולם, וכן בעליה מדרגא לדרגא בעולם הזה, ולא דוקא באופנים הנ"ל.

הדברות הראשונות מאת הקב"ה, ולצורך זה נעשתה מצוות פרישה, כהכנה לשמוע הדברות מפי הקב"ה בעצמו. ולפיכך כשנתגלה למשה רבינו את עוצם כוח הכיסופין, רצה גם הוא שיהיה לו חלק באותם הכיסופין, ולכן הוסיף יום אחד מדעתו, שדרש היום כמחר מה וכו' מחר לילה עמו כן היום לילה עמו. ונמצא שכמו שכלל ישראל חידשו בכיסופיהם לשמוע הדיבור מפי הקב"ה, כך גם משה רבינו חידש שרק לאחר יום השלישי ירד הקב"ה ליתן התורה, ובזה כלל עצמו עם כל ישראל בכיסופיהם לקבל התורה מפי הקב"ה בעצמו, שהיה לו חלק בהוספת יום אחד, ובודאי גם משה עשה הכנות מיוחדות באותו יום להכין את כל ישראל לקבלת התורה וכנ"ל.

היא ואינה חכמה ככל החכמות, ולכן כל זכיתו בתורה בכוח התפילה והאמונה, שמאמין שלא בכוחי ועוצם ידי זכיתי לתורה על ידי שעשיתי ההכנות הדרושות, אלא הכל ברחמים וחמלה במתנה מאת הקב"ה, ואז זוכה לראות שבאמת השיג הרבה על ידי יגיעתו. משא"כ המסתכל על יגיעת וקנין התורה בעיניים גשמיים ותולה הכל במעשיו, דהיינו כוחותיו הגופניים והרוחניים, לא זוכה להשיג יקרות יגיעת התורה והקניינים הגדולים שבה.

ויש לומר עוד בענין הוספת יום אחד מדעתו, שבקבלת התורה נתוודע כמה גדול כוח הכיסופין של ישראל, שהרי על ידי שאמרו 'רצוננו לראות את מלכנו', על ידי זה זכו לשמוע את שתי

מאמר ב

והייתם לי סגולה

בחירת הקב"ה בישראל למעלה מן השכל

מצא חן בעיני ה' אף הוא אינו כדאי אלא שמצא חן, וכעין זה במס' סנהדרין (קח). תנא דבי רבי שימעאל אף על נח נחתם גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה'. ולכאורה צריך להבין, שהקב"ה מדתו אמת, ואם אינו ראוי מה יועיל החן, אך התירוץ שבחינת החן הוא אהבה ובחירה

בכל שנה ושנה מתחדשת הבחירה של הקב"ה לישראל, ובחירה זו היא בלי שום טעם וגבול אלא היא אהבה ממקום גבוה מאד מעל כל הספירות והמידות, והוא מציאת חן בישראל כמו שהיה אז לישראל בזמן מתן תורה. וכן איתא במדרש (סוף בראשית כ"ט א) 'ונח

מכלום עבור מה הרבי בחר בו לקרבו יותר מכלום, וכך הוא האהבה והבחירה שהקב"ה בחר בנו מכל העמים, שהוא למעלה משום טעם ושכל.

וזהו מש"כ 'והייתם לי סגולה מכל העמים', שכמו בסגולות העולם יש דברים שאין אנו מבינים, כמו כח המגנט שטבעו למשוך, והוא ענין סגולי שגם בזמנינו אין לזה הסבר מובן. כך הוא בחירת ישראל לקב"ה, שהוא ענין סגולי למעלה מן השכל ללא שום הסבר. ולכן אהבת הקב"ה לישראל הוא בבחי' 'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה', שאף אם ישאל השואל אלף קושיות, איך אנו נראין וכי זהו מה שהקב"ה בחר, אבל התשובה שאין בזה שום הבנה והוא אהבה מעל כל שכל, כי שורשינו נחצב ממקום גבוה מאד מעל שכל, שהוא חלק אלוך ממעל, והוא אהבה רבה ואהבת עולם בלי שום גבול.

ובזה נוכל ליישב, דלכאורה היה מן הראוי שבשבעות יום קבלת התורה, נתעסק הרבה בלימוד תורה, ולכל הפחות ללמוד כפי הרגילות בכל יום, ולמעשה אין זה המציאות. אך מבואר בסה"ק כנ"ל, שעיקר תוקף היום הוא התגלות האהבה ועריבות התורה, אהבת הקב"ה לישראל, אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו, ורוב שיר האקדמות מדבר בשבחן של ישראל. וכן מובא, שתלמידי הבעש"ט זי"ע היו רוקדים הרבה באמצע אמירת התיקון בליל שבועות, בהרגשתם נועם עריבות

מעל כל שכל, והיינו שבודאי צריך הקדמת עבודה שעבור זה זכה לנשיאת חן, אבל עצם נשיאת החן הוא מעל כל שכל.

וענין זה הוא בכלל ובפרט, דבכלל ישראל היתה הקדמת עבודה זו בזמן האבות הקדושים ושבטי י-ה, וההמשך היה במירוק בני ישראל בכור הברזל במצרים. אבל אח"כ כשנבחרו עם ישראל להיות סגולה מכל העמים, אין בו שום בחינה של טעם ושכל, אלא הוא אהבה עילאה ונשגבה בלי שום מדה וגבול. ומהאי טעמא גם אינו מתקלקל בשום אופן, והוא כאהבת האב לבן שהוא כח עמוק וטמיר מעת שמוח הבן היה כלול במוח האב לפני הווייתו. וכן הוא בפרט, שכל אחד הוא חלק אלוך ממעל ויש לו זכות אבות, ובנוסף יש לכל אחד הרבה נקודות טובות, שאע"פ שבעינינו הם נראים זעירים אבל בשמים הם מעלים חן כדכ' 'ועמך כולם צדיקים', ובזכות הקדמות אלו זכינו לקירבה ולמציאת חן.

ואיתא במדרש שיר השירים (ו יח) על הפסוק 'לא ידעתי נפשי שמתני', ששואלים אומות העולם את ישראל על מה שזכו להתקרב, והם עונים כמו שאתם תמהים על הדבר גם אנו תמהים, שגם אנו אין אנו יודעים פשר הדבר, דער אייבישטער ויל מיך האבען, איך וייס אויך נישט פארוואס, [הקב"ה רוצה בי, ואף אני בעצמי איני יודע מדוע]. וכמשל היושב בטיש של הרבי ויש שם אלפי חסידים, ולפתע מבחין ממרחק איך שהרבי מצביע עליו וקורא לו, והוא אינו יודע

ואיתא בסה"ק שכוח הבחירה היא המתנה הכי נעלית, ואם היינו רואים מה פועלים בשמים בכל תזווה קטנה היה מתבטל הבחירה. ואכן גם בקבלת התורה השאיר הקב"ה את כח הבחירה לישראל, שעל אף שכפה עליהם ההר כגיגית, אבל הקבלה היתה על ידי בחירה שלימה באומרם נעשה ונשמע, וכן איתא בתוס' (שבת פח.) בסוגיא דקבלת התורה, שהכפייה היתה רק שמא מפחד הקולות וברקים יתחרטו, אבל עצם הקבלה היתה ברצון, עיי"ש. ויש לבאר ביתר עומק, שבאמת היתה כפייה בקבלת התורה, אבל אנו בעצמינו שמנו העול על צווארנו בשמחה ורצון, שהקולות וברקים מרמזים על קשיים והסתרות ומניעות שונים שיש לאדם עד שמגיע להשגת התורה ועבודה. אבל כל כך גברה האהבה של ישראל לקב"ה, עד שברצון ובבחירה הכנסנו עצמינו בכפייה זו כדי שלא נתחרט. והנה הגם שמפני שקיבלוהו בכפייה איכא מודעא רבה לאורייתא, עם כל זה לא מצאנו בשום מקום בנביא ובחז"ל, שהיה אחד מישראל שטען למעשה טענה של מודעה זו, לפי שישאל קדושים ועשו הכפייה ברצון ובאהבה פנימי וכו"ל.

ומתיקות התורה, ובאו ממש עד התפשטות הגשמיות.

ועל כן, כפי שבחירת הקב"ה בנו הוא בכל שנה מחדש, כך עלינו להתחזק בכח הבחירה שלנו בכל שנה מחדש, לבחור לעשות רק רצון ה', ולהאמין שאנו ראויים להתקרב אליו יתברך שמו. וכבר כתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ה ה"ב) שאע"פ שכח הבחירה נראה פשוט, אבל רוב ישראל אינם מאמינים בה כראוי, שנדמה לכל אחד שנוולד בכוחות מוגבלים, בחושבו שיש שנוולדו במשפחה של תלמידי חכמים ויש שנוולדו במשפחות של צדיקים, ומכיון שהוא לא נולד שם, אין ביכולתו להשיג מעלת התורה והיראה שכך נגזר עליו מן השמים, ועוד מחשבות דומות המפילים דעתו מהשיגים ורחניים. אבל האמת היא שכל אחד קיבל מתנה גדולה ביותר הנקראת 'בחירה', שבכוחו לבחור בכל רגע להתרחק מרע ולקרב עצמו לטוב הנצחי, ולבוא לחלק השייך לו בפרטות, צוקומען צו זיין זאך. וכפי שמתחדש בכל שנה בחירת הקב"ה בנו, כן עלינו להתחזק באמונה שאנו קרובים מאד לקב"ה, ולא בשמים הוא וכו' אלא קרוב אליך הדבר מאד בפ"ך ובלבבך לעשותו'.

יום הנישואין של נשמות ישראל

דימו חז"ל את מעמד הר סיני למעמד החופה, כמש"כ בסוגיא דקבלת התורה (שבת פח.): עלובה כלה שזינתה בתוך

יום קבלת התורה הוא בבחינת נישואין של כלל ישראל, כמש"כ במשנה (תענית כו.): יום חתונתו זה מתן תורה, וכן

אל ה' בכל ימי הספירה שהם בחי' מ"ט שערי תשובה, ביום החמישים הוא תשובת הקב"ה אלינו, שהוא כנגד שער החמישים של תשובה.

והכלל למעשה, שבנישואין בא כל אחד למקומו ומנוחתו, וכמש"כ ברות שאמרה נעמי לרות וערפה 'יתן ה' לכם ומצאנה מנוחה אשה בית אישה'. וכן היום הזה הוא חתונה גדולה ובה כל אחד יבוא למקומו ומנוחתו, שהמוצא מקומו בתורה כחתן וכלה יש לו מנוחה אמיתית ושלימות ושלמות הנפש. ולכן יש לשמוח מאד בחג השבועות כי הוא יום החתונה של נשמות ישראל, ועל ידי השמחה של יו"ט דשבועות נשאר טעם טוב בתורה לכל השנה.

ויש לומר שלכן מיוחד יום זה שיש בו חיוב שמחה כבשמחת הנישואין, וכמפורש בגמ' פסחים (ס"ח): שאפילו לרבי אליעזר שמותר לצום גם ביום טוב ולעשותו כולו לה', אבל בשבועות לכו"ע החובה לאכול ולשתות, וכנ"ל שהוא יום החתונה של כנסת ישראל. ולכן נהגו רוב שמחה גם בליל שבועות, שהגם שהוא ניתן ללימוד התורה, אבל גם ההכנה לנישואין נעשית בשמחה מיוחדת, והוא הכלי לקבלת התורה.

חופתה, ואיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מא), בא משה לעוררן ואמר להם עמדו משנתכם כבר בא החתן ומבקש את הכלה". והענין שכל מה שפעלו האבות ומשה רבינו עד ליציאת מצרים, אינו אלא בחינת אירוסין, בבחינת 'וארשתך לי לעולם וארשתך לי בצדק ובמשפט וכו', אבל עדיין לא הגיעו לחיבור וקשר של נישואין עד קבלת התורה, לפי שרק על ידי התורה, לימודה וקיומה, אנו קשורים לקב"ה.

ובשער הכוונות להאריז"ל לחג השבועות, מבאר על פי קבלה את הקדושה הגבוהה של שער החמישים, והזיווגא עלילה הנעשית ביום זה, שהוא בחינת החתונה הבאה לאחר כל ההכנות מקודם בימי הספירה, כדמיון ההכנות שבין האירוסין לנישואין. וכן איתא בזוה"ק ומובא במג"א (ס"ח תצד סק"ו), ישראל מכינים עצמם כל אותם שבועות ככלה הסופרת ומכינה עצמה לחופתה, וביום החמישים הקב"ה שהוא החתן בא לקראת הכלה, כמש"כ ברש"י (יתרו י"ז) 'מגיד שהשכינה יצאה לקראתם כחתן היוצא לקראת כלה, וכנהוג בחופה שהחתן יוצא לקראת הכלה. ואיתא בסה"ק לבאר הענין, דכתיב 'שובה אלי ואשובה אליכם', שאחרי שאנו התעסקנו לשוב

ה. **ובן** כתב בתשב"ץ קטן למהר"ם מרוטנברג (ס"ו"ס תסז), שכל מנהגי החופה הם דוגמת מתן תורה שהיה מעין חופה. וכן הוא בספר הרוקח (ס"י שנג) שמה שפורסים סודר על החתן וכלה בשעת הברכות [והוא חופה דידן], משום שכתוב ויתיצבו בתחתית ההר, שכפה עליהם ההר כגיגית.

התגלות הקב"ה לכל העולם

התורה נכנס בהם קנאה עמוקה, והוא השנאה מאומות העולם לישראל שממנה אנו סובלים מאז ועד עתה, וכמאמר החכם בספר מבחר הפנינים (שער הקנאה נז). כל שנאה יש תקוה לרפואתה חוץ משנאה מי שישנאך מקנאה. ועל שם זה נקרא סיני לחד מ"ד בגמ' שבת (פ"ט:), לפי שירדה שנאה מאומות העולם לישראל, ובעיקר סבלו ישראל מעשו וישמעאל, לפי שהם היו בתחילה קרובים לקדושה מחמת ייחוסיהם, אלא שהתרחקו על ידי מעשיהם¹.

והנה גלוי היה לפני הקב"ה שעל ידי הפומבי נעשה בחינת עין הרע של

ביום קבלת התורה נפתחו כל הרקיעים וראו כל ישראל שאין עוד מלבדו, כמש"כ ברש"י (ואתחנן ד לה), והוא התגלות בפומבי שנעשה פעם אחת ויחידה בעולם, והרושם מזה נשאר לדורות.

גם כל האומות שמעו מקבלת התורה, כדאיתא בסוף מס' זבחים (ט"ז). שבאו כל האומות לבלעם לחקרו מה הרעש והקולות וברקים שנשמעו בכל העולם, ואמר להם שהקב"ה נותן תורה לישראל, ומיד נכנס בהם קנאה. שעל אף שהקב"ה הציע התורה לאומות העולם ולא קיבלוהו כמובא בגמ' (ע"ז ב:): וברש"י בפר' וזאת הברכה (לג ב), עם כל זה בשעת קבלת

1. **ואיתא** בסה"ק, שכל הגרים במשך הדורות הם מאותם שרצו לקבל התורה כשהחזיר הקב"ה על כל האומות לקבלה. עוד מבואר בגמ' שבת (קמ"ו). שגם הגרים פסקו וזהמתן בסיני, שאע"פ דאינהו לא הוו אבל מזליהו הוה. וכעין זה כתב החיד"א (בפתח עיניים) בשם חז"ל, שהגרים היו במעמד הר סיני, ועל זה נעשים על ששהו לבא תחת כנפי השכינה, והרמוז בלשון הגמ' 'גר שנתגייר כקטן שנולד דמי', ולא אמרו 'גוי' שנתגייר כקטן שנולד דמי, שהרי בתחילה היה גוי, אלא לרמז שגם בתחילת הוייתו היה עומד להיות גר שעמד על הר סיני, עכ"ד. ויש לומר שההתגלות הגדולה של קבלת התורה שנראית בכל העולם גם לאומות כנ"ל מהגמ' זבחים, היה עבור אלו נשמת הגרים שרצו לקבלה, שזכו להתגייר מחמת ההתגלות הגדולה בלוחות הראשונות, והם התחברו לקב"ה ולתורה במעמד הר סיני ביחד עם שאר ישראל.

ובספרו פני דוד (פר' וזאת הברכה) כתב החיד"א, שמה שבאים גרים מזרעו של עשו [ארצות הגויים מאירופה] ולא מהישמעאלים [ארצות הערביים], לפי שעשוי תחילתו רע אבל בסופו יש בו משהוא טוב, וישמעאל להיפוך שתחילתו היה טוב שחזר בתשובה אבל סופו רע שלא באים מזרעו שום גרים. ועל זה מרמו הפסוק 'זרח משעיר למו', זרח לשון זריחה, שאח"כ יזרחו גירי צדק מזרעו, אבל בישמעאל כתוב 'והופיע מהר פארן', לשון הופעה בעלמא ולא זריחה, שלא באו ממנו במשך הדורות גרים.

לעולם לדורות עולם כמש"כ במדרש שמות רבה (כח ו). ואי' שלכן דיבור הראשון של 'אנכי' לא נאמר בלשון צווי אלא הוא מלשון מציאות מוחלטת, שמאז שאמר הקב"ה לישראל 'אנכי ה' אלוקיך', נעשו נשמות ישראל מכת המאמינים בהשי"ת לנצח נצחים, ששום דבר שבעולם לא יזיז אותם מאמונתם. וראיתי בסה"ק הוכחה עצומה נגד דעת המחקרים הסוברים שאי אפשר לקיים מצוות ידיעת אלוקות אלא על ידי חקירה, שהרי מצות ידיעת ה' כל ישראל מצווים עליה, שכולם מצווים על מש"כ בתורה 'וידעת היום והשבות אל לבביך וכו', ואילו לדבריהם היתה מצוה זו ניתנת רק לבעלי כשרונות חזקים ולא לכל ישראל פשוטי עם ונשים וטף. אלא על כרחך שהמצוה הוא כפשוטו, לזכור תמיד בכל רגע ורגע שאין עוד מלבדו, והקב"ה מנהיג העולם ומשגיח בנו בכל רגע, והוא בהישג יד לכל יהודי. ודבר זה נעשה במעמד הר סיני, שאז נחקק עמוק בלב כל ישראל לדורות עולם שאין עוד מלבדו.

האומות', וקנאתם לישראל הן הן העיץ רע שנכנס בלוחות הראשונות שנשברו לאחר מכן, אך עם כל זה ניתנה התורה בפרהסיא עבור התגלות הקב"ה בעולם. וכן איתא במדרש רבה (שמות ג) שכשראו ישראל שהקב"ה יורד בטראמולי, דהיינו בארבעה פרצופי המרכבה, תפסו משם פרצוף השור ונמשכו אחריו, ומזה נעשה אחר כך חטא העגל. הרי שאף על פי שנעשה מה שנעשה וישראל ניזוקו בעת ראות כל המרכבה, עכ"ז נכנס בלב ישראל לדורות עולם שאין עוד מלבדו, כדכ' 'וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא אלקים אין עוד', ופסוקים אלו נאמרו על קבלת התורה.

וכתבו הסה"ק שנתחברו על פי דרך האמת אחרי התגלות ספר הזוה"ק, שעיקר אמונת ישראל לדורות עולם אינה על ידי החקירה בידיעת האלוקות, אלא הוא ממעמד הר סיני ששם עמדו כל ישראל שבאותו הדור ביחד עם כל הנשמות שעתידין לבא

התורה הרפואה האמיתית לכל תחלואי הנפש

שוברת לב האבן שהוא יצרו הרע כמו שאמרו חז"ל כפטיש יפוצץ סלע. ומנוול

אמרו חז"ל (קידושין ל:): אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, שהתורה

ז. והגם דאיתא בתרגום שיר השירים ב (י ו), שהיו ענני הכבוד בארבע הרוחות של מחנה ישראל כדי להסתירם מעין הרע של אומות העולם, אבל בקבלת התורה גם האומות ראו ושמעו, ועל ידי זה הכניסו בהם עין רעה.

שאי אפשר להשתמש בה גם לטובה, ואכמ"ל. ונראה, שעל זה אנו אומרים בכל יום ואהבת את ה' אלוֹקֶיךָ בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, מאי בכל מאודך, בכל מדה ומדה הוי מודה לו מאד מאד (רש"י פ"ו ואתחנן ו ה, ומקורו מספרי), דהיינו לא להתרעם על קשייו אלא להתמודד בהם וכנ"ל.

והנה בזמנינו נתנו הגדרות מאומות העולם לכל מיני תחלואי הנפש, אבל כולם כבר מובאים בחז"ל באופנים שונים, וכגון מה שמובא בחז"ל על אימתא דציבורא, יגדירו היום כחסרון ביטחון עצמי, ויאריכו בכך בהסברים ארוכים ומתישים, וגם יציעו פתרונות לכל דבר. ואף על פי שבודאי יש בדבריהם של כל המטפלים דברים אמתיים, אבל העצה האמיתית והשורשית כבר מובאת בחז"ל, והיא המסירות נפש לקב"ה לעשות רצונו בלבב שלם בכל רגע, ולחזק אמונתו בקב"ה הנמצא אתו תמיד, ולשמוח ביסורין דהיינו בכל הקשיים שעובר עליו יום ויום, ולעסוק בתורה כפי יכולתו כנ"ל שהוא הרפואה האמתית לכל. וענין הרפואה הנ"ל, אין הכוונה דוקא שייעלמו ממנו כל קשייו הנובעים מתכונות נפשו, אלא לקבלם באהבה ולהאמין בה' שברא אותו בכל תכונותיו לטובתו הנצחית בזה ובכא.

הזה הוא התאוות הרעות שבאדם וגם המידות הרעות המושרשות בו מלידתו, ובכללם תכונות הנפש למיניהם. שלא רק המידות הגרועות הפוגעות באנשים שסביבו, אלא גם תכונות הנפש כפחדים ודיכאון^ה, או חסרון סבלנות מחמת היותו בעל מזג חם ונמרץ^ז, וכן סוגי כפייתיות^י הגורמים לדקדוקים יתרים שאין בהם הגיון וכו'. על כל אלו ודומיהם אמרו חז"ל שרק התורה היא העצה היחידה, וכן כתב במסילת ישרים (פרק ה) שאחרי שקבעו חז"ל שהתורה הוא הרפואה לנפש כמש"כ בגמ' (קידושין ל:): בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין, אין שום רפואה אחרת לתחלואי הנפש רק התורה, ומי שאינו אומר כן טועה טעות מרה, משום שלימוד התורה הוא הכלי היחידי לתיקון המידות, בין המידות שבין אדם לחבירו, ובין המידות שבפנימיות נפש האדם. ולשם כך ניתנה לנו התורה במעמד הר סיני בהתגלות עצומה עד שראו כי ה' הוא האלוקים, כדי שנתדבק בכל לב ונפש בין לתורה ובין לנותן התורה. דהיינו על ידי עסק התורה פשוטו כמשמעו מיט אלע כוחות כל אחד כפי יכולתו. וגם על ידי הקשר התמידי לקב"ה שנתן לנו התורה, ועל ידי האמונה בו שברא אותו בתכונותיו לטובתו הנצחית, ועליו להתמודד בהם כדבעי ולהשתמש בהם לטובה ולא להיפוך, שאין מדה באדם

שלא בזה יסולק ממנה, ואפשר אפילו אדרבה רק יתחזק עי"ז הקושי ביותר. והלא נאמר בפסוק 'מאשפות ירים אביון', שיש להרים את הנפש שהיא בבחי' 'אביון' התאב לכל דבר¹⁴ שתתאווה לחיים רוחניים, ולפיכך יש להגדיל את כח הנשמה היקרה שהוא חלק אלוק ממעל, על ידי חיזוק באמונה על השתייכותו למעמד הר סיני, שבחר בנו הקב"ה וקירב אותנו מאד מאד, וכן בתפלה עמוקה מהלב שהקב"ה יסייעהו להתמודד בשלו, ולהגיע לתכליתו בעולם.

שלכל אחד מישראל יש נשמה גבוהה ויקרה שמכסא הכבוד חוצבה, וכשנופלים דברים יקרי ערך לאשפה, אינו מן הנכון לחטט באשפתות להתעסק ולהתעמק מהיכן הגיע לאשפה, לפי שמרוב ההתעסקות נדבק בזה יותר ויותר, רק יש להזדרז ולהוציא מבין הזבל את הדברים יקרי הערך שנפלו לשם ולהרימם. וכן הוא בתכונות הנפש, שכשנפלה נפש הבהמית לאשפתות, אין רצונו של הקב"ה לחטט בעמקי הנפש מאיזה שורש של פחיתות הנפש מגיע קושי זה או אחר,

יהודי שונה מהגויים, בגופו ונפשו וכל מהותו

שלו על גוף גוי לגוף של ישראל, לפי שהוא שונה במהותו. עוד מובא בסה"ק, שהגוף של הצדיק שונה לחלוטין מאחרים, שאין זה אותו כרכשאות [קישקעס בלע"ז] כשאר אנשים, שאע"פ שנראה שהם דומים אבל באמת הוא משהוא אחר לגמרי. וכן הוא בכלל ישראל ש'עמך כולם צדיקים', וגוף של ישראל שונה לחלוטין מגוף של גוי, ודבר זה נעשה במתן תורה, ששם התבטל מלאך המוות ונהיו כולם בבחינת 'אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם'. והנה כל דברי חז"ל הללו נאמרו לאחר חטא העגל, ומכאן מוכח, שגם לאחר חטא העגל ונטילת הכתרים של

ונבאר יותר, דכל יהודי באשר הוא, שונה במהותו מהגוי בין בגוף ובין בנפש. דגופם של ישראל שונה משל הגויים, כדאיתא בגמ' (שבת פו., ועוד דוכתי) דגוי כיון דאכיל שקצים ורמשים חביל גופייהו, ולאידך ישראל דדאיגי במצוות חביל גופייהו. ובסוף מס' נזיר (טו.) איתא, גר שנתגייר וכו' אין לך חולי גדול מזה, שעלול מחמת זה לראות זיבה מחמת אונס, ופרש"י שהוא משום שקיבל עליו עול מצוות, הרי מוכח שעל ידי מתן תורה נשתנה עצם גופם של ישראל משאר האומות. וכן כתב החת"ס (אבהע"ז ח"ב ט"ו סא ועוד דוכתי) שאין להאמין לרופא במדע

יא. כמוש"כ בגמ' ב"מ (קיא.): לענין להקדים אביון לעני, ופרש"י ד"ה אביון, האובה ואינו משיג מה שנפשו מתארה, שחובה להקדים האביון לעני, כיון שתאב לכל דבר.

שעשועים יום יום' שהתורה שעשועו של הקב"ה, וכן כתב רש"י (כי תשא לב טז) עה"פ 'והלוחות מעשה אלקים המה', כל שעשועיו של הקב"ה בתורה.

אמנם לאידך גיסא, קשיי הנפש אצל יהודים הם רבים וקשים יותר משל הגויים, לפי שכל יהודי מחובר מעליונים ותחתונים בבחינת סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שבתוך גוף עכור ומגושם שוכנת בו נשמה גבוהה משמי שמים, חלק אלוך ממעל שכולה שעשועים, ולכן קשה מאוד להשיגה. ומעת עמדו על דעתו קיימים מאבקים בין הגוף ונפש הבהמי לבין הנשמה שממעל, ועקב המלחמה התמידית לעשות רצון אבינו שבשמים, באים כל הקשיים המיוחדים לישראל. וכן כתב היעב"ץ בספרו מגדל עוז (חלק חלון צורי אות כח), שכיון שיש לישראל עול תמידי של תורה ומצוות [דדאיגי במצוות וכו'נל], לכן יש להם יותר נטייה למרה שחורה. משא"כ לאומות העולם שאין להם אלא נפש בהמי גרידא אין להם קשיים אלו.

נעשה ונשמע כדכ' ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב', מכל מקום השינוי שנעשה בגופם בקבלת התורה נשאר כמקודם, שעצם הגוף של ישראל שונה מהגוף של האומות.

גם נפש הבהמית הקיימת אצל היהודים והגויים כחדא, עכ"ז נפשו של היהודי זכה ונקיה יותר, כמו שכתב האריז"ל בכמה דוכתי על גריעות נפש הבהמית של רוב העולם, שהוא מצרעת משכא חויא וכולו רע, משא"כ נפש יהודית שהוא מטוב ורע". מלבד זאת, לכל יהודי יש נשמה שהיא חלק אלוך ממעל, אבל לגוי אין שום שייכות לדבר זה.

וכן שורש השמחה והתענוג שונה לחלוטין אצל גוי מאשר אצל יהודי, משום שלגוי הדומה לבהמה, הרי הוא שמח באותה שמחה של בהמה, ואין לו דאגת מחר לפי שלא ידע מה ילד יום. אבל לאידך על איש ישראל להרגיש שמחה אמיתית ועליונה הבאה מרום מעלת הנשמה, ששורשה מעולם התענוגים והשעשועים כמש"כ במשלי (ח) 'ואהיה

צאי לך בעקבי הצאן

על כולם עברו קשיים גדולים עד שהגיע לאן שהגיע, ומובא בסה"ק שטעות הוא

ועלינו לדעת היטב שגם התנאים ואמוראים, גאונים וראשונים,

יב. כמש"כ בכתבי האריז"ל (שער מט שער קליפת נוגה, פרק ג) והובא בתניא (פרק א), ששורשו מקליפת נוגה שיש בו טוב ורע, משא"כ נפש הבהמית של הגויים היא מג' קליפת שכולן טמאות, עיי"ש.

למיניהם, וגם בכדורים שונים המסייעים לאלו הקשיים. והוא ניהו אותו רב יוסף המעולה ומרומם, שעליו נאמר בגמ' (פסחים פח:) ביום זה דקבלת התורה 'אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא', שזכה למה שזכה אך ורק בכח התורה, והלואי והיינו זוכים להרגיש מעין דמעין של הרגשה ותענוג ורוגע רוחני ואמיתי של אותו רב יוסף שאמר על עצמו 'כולנהו איתנהו בי'.

ושורש הענין, שכל אותם הדורות לא שתו לבם לאלו ההבלים, אלא עמלו במסירות נפש בהתגברות על יצרם הרע, כמו שרואים בהרבה מאמרי חז"ל, כגון בגמ' ברכות (אס.) 'אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי'. וכן בזמנינו, כל המאמין בכוח התורה ובדברי חז"ל לא ישית לבו לדברי אומות העולם המחטטים בנפש הבהמי של ישראל, לפי שאותם הרשעים מאומות העולם שיסדו והעמידו את תורת הפסיכולוגיה במדינת גרמניה הארורה לפני כמאה וחמישים שנה, אין להם נשמה אלא נפש בהמי גרידא. וגם היהודים ששכללו את אותם שיטות, פרקו מעליהם לגמרי עול תורה ומצוות, וכפרו במציאות כח הנשמה היהודי היקר מעל כל יקר, ולכן התעסקו רק בבהמיות. אבל יהודי המאמין שיש לו נשמה קדושה וטהורה, אין לו אלא לחזק ולפתח את כוחות הנשמה הקדושה הניתן לנו.

לומר שנולדו במעלתם, אלא כולם יגיעו במסירות נפש עילאה עד שהגיעו לדרגתם. ואילו היו אותם פסיכולוגים מחטטים בתוך נשמתם הגבוהה של אותם דורות, בודאי היו מוצאים הגדרות שונות של קשיים ונטיות נפש לכאן או לכאן באלו התנאים ואמוראים. וכגון בסוגיא דקבלת התורה (שבת פח.), במעשה דההוא צדוקי שלעג על רבא על שמרוב העיון בלימודו מעך אצבעו ברגליו עד שזב דם ממנה, ואמר לו עמא פזיזא וכר' ופירש'י 'מרה', וכונתו על שעושה דברים בהתלהבות ובלי מחשבה, ולכן דורך על רגליו בלי להתבונן בעצמו ובסביבתו מה ואיך מתנהג, שכך עשו בני' ואמרו בהתלהבות נעשה ונשמע, בלי לחשוב ברוגע ובהתבוננות על כל הפרטים. ובזמנינו היום היו מוסיפים חכמי העכו"ם הסברי הבל להסביר תכונתו הפזיזה, הגורמת לו שלא הצליח ללמוד באותו עיון מבלי שיצטרך לחבל בעצמו ב'חנם', ואולי היו מציעים לו איזה כדור הרגעה או כדור שיעזור לו להתרכז בקל יותר.

וכן בגמ' פסחים (ק"ג:), 'שלשה חייהן אינם חיים הרחמנין והרתחנין ואניני הדעת, ואמר רב יוסף כולהו איתנהו בי', והיום היו הפסיכולוגים ושאר המטפלים מלאים עצות איך 'לסייע' לרב יוסף להקל מעליו סבלו, בעצות שונות

חכמה בגויים תאמין

בראש חודש ניסן בשנת יציאת מצרים, עמוק אלפים ורובבות פעמים בכמות ואיכות מחכמת העיבור של חכמי יון, שלא בחנם נקראת חכמת העיבור בשם 'סוד העיבור', לפי שהיה בו הרבה סודות עמוקות שנעלמו מאתנו. אלא כוונת הרמב"ם רק לפשטות חכמת העיבור הנקראת אסטרונומיה, שהוא מחכמת הטבע הברור והנראה לעיניים, משא"כ סוד העיבור שהוא חכמת פנימיות העולם, לא ניתן מעולם לשום גוי אלא לחכמי ישראל.

וכן כתבו בסה"ק על מה שאמרו חז"ל (שבת עה). עה"פ 'כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים' דקאי על חכמת העבור, שגם אחרי התגלות החכמה של ישראל לאומות העולם נשאר אצלם בגדר סוד, והוא פלא גדול, שאע"פ שנתן להם הקב"ה רשות להציץ פנימה כדי לראות את גדולת ישראל, אבל אח"כ שוב נעלם מהם בהעלמה כמקדם. לפי שגוי שלא עמד על הר סיני לא יכול להשיג בשום פנים ואופן את חכמת התורה וחכמת העיבור בעודו בגיותו, וכמש"כ במדרש (משפטים ל יב) 'אמר לו אדרינוס לעקילס לך ולמד תורתן [ותהיה חכם כמותם], אמר לו עקילס אפילו חכם שבמלכותך

והא דאיתא במדרש (איכה רבה ב יג) חכמה בגויים תאמין, בודאי לא נאמר לענין זה, שכמו שלאריסטו ימ"ש"י אין די חכמה ותבונה להסביר לישראל מה זה אלוקות, כן אין הפסיכולוגים חכמים להגדיר לנו מהו נשמת ישראל, שהיא חלק אלוה-ממעל והיתה במעמד הר סיני, ונעלית במעלתה מיליון פעמים ויותר מנפש גוי שלא היה במעמד הר סיני. וכאמור לעיל שגם הנפש הבהמית של יהודי שונה מגוי, לפי שניתנה לנו ממקום נעלה יותר ואפשר להפכה לצד הקדושה, וגם גדלה מעלתה בכך שהוא משרת לנפש האלקי, ולכן די אם נאמר שיש חכמה בגויים להסביר רק מהו נפש בהמי של גוי, ותו לא.

ואין להקשות ממה שכתב הרמב"ם בהתנצלות בהל' קידוש החודש (פי"ז הכ"ד), שאין מניעה להשתמש בספרי חכמי יון כדי לבאר את נקודת הלבנה בשמים בכל חודש, שהגם שהכל היה כתוב בספרי שבט יששכר כדכ' יובני יששכר יודעי בינה לעתים' אבל נעלמו דבריהם, עיי"ש. דברור הוא שלא כיון הרמב"ם להשוותם ח"ו, שבודאי חכמת העיבור של ישראל המקובלת לנו ממש ואהרן, שקיבלוהו מפי הבורא יתברך שמו

שאומר אחרת. ויש להרבות בתפילה במסירות נפש בכל יום שקב"ה יעזרהו במלחמת היצר, כדמובא בגמ' (קידושין ל:): שהיצר הרע מתחדש ומתגבר עליו כל יום ויום ורוצה להמיתו, ולולא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. ויש לידע ולהאמין שלריבוי התפילות להצלחה בתורה, וללימוד תורה הנלמד בכל כוחו, יש כח עצום לרומם להעלות ולקדש את האדם. והעיקר שלא להתרפות כדכ' 'מאויבי תחכמני', שכמו שהיצר הרע מתחדש בכל יום, כן אנו צריכים בכל יום התחדשות מיט א פרישקייט.

וזקן בן מאה שנה, אינו יכול ללמוד תורתן אם אינו מל, שכן כתוב מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי וכו'. הרי שאפילו המשפטים שהם דברים המובנים בסברא ככל הל' חושן משפט לא ניתן לגוי להביין¹, וקל וחומר בחכמת בעיבור הנקרא בלשון חז"ל 'סוד',

היוצא מכל האמור, שלהלכה למעשה אין לנו אלא את דברי הספר הק' החשוב והחביב מסילת ישרים, שרק התורה הוא התרופה, ואין להאמין למי

מאמר ג

בעצרת בעיני נמי 'לכם'

כמה יוסף איכא בשוקא, הארת התורה גם בשוק

לא אמר 'כמה יוסף איכא בעלמא', ומדוע נקט דוקא 'בשוקא'. גם יש לדייק שאם התורה העלהו לדרגא נעלית, היה לו לחדש ולפלפל חידוש גדול ביומא דעצרתא, ולמה הראה את גדולת השפעת

איתא בגמ' פסחים (סח:), רב יוסף ביומא דעצרתא אמר, עבדו לי עגלא תלתא, אמר, אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא, והיינו שהתורה העלהו למדרגות רמות. ויש לדייק למה

יד. וכבר אמר המהרי"ל דיסקין זצ"ל שבלימוד חושן משפט אפשר לראות את גדולת מעשי ה', שיש עשרות אלפי פרטי דינים בגמ' ושולחן ערוך, ואחרי העיני בש"ך תומים קצות החושן ונתה"מ ושאר הפוסקים, מתבאר שאין שום סתירה ביניהם. אבל להבדיל חוקי העכו"ם כולם סותרים ומוקשים כידוע לכל שופט ועו"ד, והוא עדות ברורה על אמיתית התורה הקדושה.

לפרנסתו במשא ומתן ומתנהג בעסקיו עפ"י תורה, ואמר שמה מי שלומד בגמ' הדין על מחליף שור בחמור הוא מייחד ייחודים ומעלה העולמות, ק"ו שהמחליף שור בחמור ממש, הרי הוא מייחד ייחודים במעשיו. ורבים לא הבינו את דבריו הקדושים, שהלא אין גבוה מעסק התורה, אבל הביאור כנ"ל, שתכלית לימוד הסוגיא בגמ' הוא בכדי להעלות כל הבריאה, עד שגם בהיותו עומד בשוק יהא קשור לקב"ה ותורתו. שהמחליף פרה וחמור בשוק, כל ששומר על הלכות חו"מ בעת עמדו בשוק לא להונות ולא לגנוב, וגם שאר שמירה מרע המצוי בשוק, הרי הוא דבוק בשורש התורה ומעלה כל הבריאה.

ויש להוסיף ביאור מדוע דוקא על רב יוסף הביאה הגמ' במס' פסחים (שם סח:) שערך סעודה בחג השבועות, ולא מוזכר על תנאים אחרים שעשו כן. דאיתא בגמ' (ב"ק פז.) שרב יוסף היה סגי נהור, וכתב הרמב"ן (קידושין לא.) שעפ"י המסורת (ע"י סדר הדורות ערך רב יוסף) רב יוסף נולד עם כוח הראיה וראה מילדותו כאחד האדם, אלא שלא הסתכל במשך כל ימי חייו מחוץ לד' אמותיו, ולא מצוי קאי בנפשיה ונסתמא. ולכן דוקא רב יוסף ששמר כל כך על מאור עיניו, ערך סעודה ואמר כמה יוסף איכא בשוקא, שהוא ידע איך להעלות את היצר דשוקא לרוחניות, ולקדש את כל מעשיו הגשמיים. ועוד יש לומר שלפיכך נקרא 'סגי נהור', משום שלא היה לו שום נטייה והסתכלות על עולם הזה הגשמי.

התורה עליו ביום זה, דוקא על ידי עריכת סעודה לשם כך.

ונראה ביאורן של דברים, שבאמת רב יוסף היה גדול מאוד בתורה, כדמובא במס' ברכות (סד.) שהיה בבחינת סיני, ואעפ"כ לא בא רב יוסף להדגיש מדרגתו בלימוד התורה, אלא בא להדגיש מדרגתו בהפיכת החומריות לרוחניות, וכדכתב הרמב"ם בהל' דעות (פ"ה ה"א, והלכה ח-ט) שתלמיד חכם צריך להיות ניכר גם בהילוכו בשוק, והמכוון שהתורה תעשה שינוי במהותו של האדם. וזו הכוונה במה שאמר 'כמה יוסף איכא בשוקא' היאך נראית הליכתו בענייני השוק בעסקו בפרנסה, שאמנם יש הרבה לומדי תורה, אבל יש מהם שתורתם ניכרת רק בתוך בית המדרש, וכשיוצאים לחוץ נראים כאנשי שוק, שהתורה לא נבלעת בדמם ואינה עושה שינוי במהותם. וזו היתה כוונת רב יוסף, לגלות שעיקר מעלתו אינה בלימוד התורה גרידא, אלא בהשפעת התורה על כל הליכותיו איך הוא נראה גם בעומדו בשוק, שגם בהיותו בשוק הוא אותו רב יוסף שבבית המדרש בלא שום הבדל, ואדרבה כל השוק מתעלה על ידי זה. ולכן עשה רב יוסף סעודה, כי רצה להראות את תכלית לימוד התורה, איך משפיע לימוד התורה בהיותו עסוק בסעודה ובעת עסקו בענייני עולם הזה.

ונסה"ק מאור עיניים (ליקוטים מס' שבת ד"ה נשאת ונתת באמונה) הביא בשם הבעש"ט שדיבר במעלת מי שעובד

בכח התורה, גם הגשמיות נהפך להיות לה'

'עת האוכל' אות ז), שדבר זה מרומז במה שקבעו חז"ל את מס' חולין בתוך סדר קדשים, שגם אכילת החולין צריכה להיות בקדושה, וכדרך הפרושים בזמן חז"ל שאכלו כל חוליהן על טהרת הקודש, וכן אמרו חז"ל (פסחים מט:): 'עם הארץ אסור לאכול בשר'. וזהו בכח התורה, שהמקבל עליו עול תורה, מתעלה ומעלה איתו את כל הבריאה.

והנה רבו השיטות כמה זמן היה קבלת התורה, דעת הגאון הקדוש הקדום מרכבת המשנה¹⁰ על מכילתא שקבלת התורה היתה במשך כל היום, דאיתא במכילתא (פרשה ט ברייתא ג), וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק מגיד שהיו ישראל נרתעים לאחוריהם י"ב מיל וחוזרים לפניהם י"ב מיל, הרי עשרים וארבעה מיל על כל דבור ודבור, נמצא מהלכים באותו יום ר"כ מיל, באותה שעה אמר הקב"ה למלאכי השרת רדו וסייעו את אחיכם שנאמר מלכי ידודן ידודן, ויהוא כלשון המשנה במס' שבת (קכח:): אשה מדדה את בנה, שמשיעת בהליכתו. אבל לפי שיטת הש"ס פרק רבי עקיבא¹¹, סייעו

בחג השבועות מקריבים זבחי שלמי ציבור, והם קדשי קדשים כמש"כ במשנה במס' זבחים (נד:). והוא חג יחיד בשנה שהציבור מביא קרבן שלמים, דשלמים הוא קרבן יחיד הנאכל לבעליו ואינו קרבן ציבור, אבל בשבועות כל הציבור מביא שלמים, והוא קודש קדשים כקרבן חטאת ואשם שאינו נאכל אלא לזכרי כהונה ולפנים מן הקלעים. ועל קרבן שלמים כתב רש"י (ויקרא ג א) שהוא מלשון שלמות, שיש חלק למזבח, לכהנים ולבעלים. ושבועות הוא שלמות הגמור, שהשלמים הנאכלים לבעלים מתהפכים להיות קודשי קדשים.

וזה הענין במה שאמרו חז"ל (פסחים סח:): בעצרת כו"ע מודים דבעינן נמי לכם, שיום זה מיועד במיוחד שגם הגוף ישמח מאד עם קבלת התורה, שמכח שמחת התורה גם 'החציו לכם' מתהפך להיות 'חציו לה', [ומובא בשם בעל יסוד העבודה זי"ע, שהחציו לה' וחציו לכם נחלק לאורך ולא לרוחב, דהיינו שבכל היום יש את ב' הבחינות לה' ולכם, ואין מצב של 'לכם' גרידא]. וכתב רבי צדוק הכהן זי"ע (סוף פרי צדיק בראשית, - קונטרס

10. חיברו רבי דוד משה אברהם איש טרויש אשכנזי ראהאטין, וידוע קשרו עם הבעש"ט זי"ע שהפליג בשבחו.

11. אין זה מפורש, אבל כן משמע בגמ' שבת (פח:).

להם לשני ימים עכ"ל, ולשיטתו שקבלת השבת היתה ביום ששי]. אך לא מבואר בהדיא האם עשרת הדברות ערכו במשך כל השלש שעות, ומיד חזרו לאהליהם לאכול סעודה של מצוה, או שמעמד קבלת התורה היה זמן פחות מכך, ורק נשארו מסביב להר סיני עד תשע שעות, ואולי רקדו הרבה זמן לאחר קבלת התורה מרוב שמחה על זכיית חמדה גנוזה, או שחזרו שוב על הדברות מרוב חביבות התורה. והנה הלומדים אומרים שבודאי ישבו ללמוד, והחסידיים אומרים שבודאי רקדו, וכת אחרת אומרת שמסתמא אכלו מיד סעודת יום טוב"י. ויש לומר הטעם

להם רק ב"ב מיל של חזרתן ולא בהליכתן, אם כן הלכו ביום קבלת התורה ק"כ מיל. וכפי הרגילות הוא מהלך שלשה ימים, לפי שאדם הולך רק ארבעים מיל ביום כמבואר בגמ' פסחים (צב.), אך ביום קבלת התורה נעמדה החמה ונארך היום שלשים שש שעות שהם שיעור ג' ימים, עכ"ד"י. ונמצא לפי דבריו שכל היום כולו התעסקו במעמד קבלת התורה. אך לרוב השיטות לא ארכה קבלת התורה כי אם חלק קטן מן היום, כדאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מו) בשש שעות ביום קיבלו ישראל את הדברות ובתשע שעות ביום חזרו ישראל לאהליהם והיה המן מוכן

י. וְאֵל מִצָּאנוּ לַכֶּךָ מִקּוֹר בַּמִּדְרָשׁ, וּבַמִּדְרָשׁ פִּנְחָס כָּתַב, שֶׁמֶכַח הַקּוֹשִׁיאַי אִיךְ הִלְכוּ ק"כ מִיַּל בְּיוֹם אֶחָד, מוֹכְרָח שֶׁנֶּעֱמְדָה הַחֲמָה.

יח. כְּדִכְתַּבּוּ הַפּוֹסְקִים בַּטַּעַם שְׁאוּכָלִים סְעוּדַת חֵלֶב בִּשְׁבֻעוֹת, שֶׁהוּא מְשׁוּם שֶׁלֹא הִיָּה לֵהֶם בֶּשֶׁר מוֹכֵן לְסְעוּדַת הַיּוֹם, שְׁכִיּוֹן שְׁדִינִים לְפָנָי מִתֵּן תּוֹרָה הִיָּה כִּבֵּן נַח לְחוֹמְרָא כַּמְש"כ הַמִּל"מ בְּסִפְרוֹ פֶּרֶשֶׁת דְּרָכִים (דְּרוֹשׁ א) בְּאַרְיִכוֹת, אִם כֵּן מָה שֶׁנִּשְׁחַט מְקוּדֵם, דִּינֵו עֲכָשִׁי כִּשְׁחִיטַת עֲכוּ"ם שְׁדִינֵו כְּנִבְלָה, וְכִיּוֹן שְׁכוּ"ע מוֹדִים שֶׁבִּשְׁבַת נִיתְנָה תּוֹרָה לֹא הִיָּה אֲפֻשֶׁר לֵהֶם לְשַׁחֲט אַחֲרֵי קִבְלַת תּוֹרָה, וּבִהֲכַרְח אֲכָלוּ מֵאֲכָלֵי חֵלֶב.

והנה הרבה טעמים נאמרו במנהג ישראל לאכול מאכלי חלב בשבועות, ויש לומר עוד בטעם המנהג, שכיון שישראל התעלו לדרגא גבוהה של ביטול מלאך המות, שהוא דרגת אדם הראשון קודם החטא כמש"כ בשה"ק קדושת לוי, אם כן היה דינם כאדם הראשון שנאסר לו אכילת בשר, כדאיתא בגמ' סנהדרין (נט): שרק אחרי המבול הותר אכילת בשר. [ומה שמבואר במס' סנהדרין (נט): שמלאכי השרת צלו בשר מן השמים והביאו לאדם הראשון בגן עדן, הוא ענין אחר, וכמש"כ שם בגמ' שאין זה בכלל איסור הבשר של אדם הראשון, אם כן אין זה בשר גשמי הבא עבור תיקוני הנשמות].

ויש לומר בעומק הענין. שאכילת בשר הוא לתקן נשמות המגולגלים בבהמה, כמבואר בשה"ק שבט מוסר (פרק לו) בשם מקובלים קדמונים, אבל לאחר מתן תורה נתקנו כל הנשמות כמו שהיה לפני חטא עץ הדעת, אם כן אין שום סיבה לאכילת בשר, כמש"כ בהרחבה בעשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו (מאמר חיקור דין ח"ב פרק יז), ולכן נהגו באכילת חלב. [אך מבואר בכתבי האריז"ל (שער מ"ט, שער קליפת נוגה פרק ג) שיש ענין באכילת בשר גם לא משום הגלגולים, והוא משום שבתחילת הבריאה ניתקנו הבהמות על ידי אדם הראשון בעודם נשאים בחיים, אך לאחר החטא נפלו מדרגתם, ועכשיו מתעלים על ידי שאוכלים אותם].

שלא כתבו חז"ל מה עשו באותו הזמן, שמן הנראה שגם אז היה כיתות כיתות וכולם היו רצויים בשמים, אלו הרוקדים ואלו הלומדים ואלו האוכלים סעודה, שכל לבבות דורש ה', וכשמכוונים לשם שמים הכל מתקבל.

בני ישראל גדולים מהמלאכים

יש לנו להתחזק מאד, שהקב"ה רוצה דוקא בעבודת קרוצי חומר כמונו עם כל מגרעותינו, וכלשון הפיוט בתפילת שחרית ליום כפור 'אבית תהלה מקרוצי חומר', יותר מעבודת המלאכים שאין בהם דופי.

וידועה מחלוקת הקדמונים האם האדם גדול ממלאך או להיפך, ובהתגלות ספר הזוה"ק נודע בבירור שהאדם גבוה ממלאך בלי שיעור וערך, וכן כתב בשל"ה הק' באריכות (שבועות, עמוד רי והלאה). אך זה נעשה רק בקבלת התורה², שלפני קבלת התורה המלאך היה גדול במעלה מהאדם, אבל מיום

מבואר בגמ' שבת (פח.) ובמדרשי חז"ל, שהמלאכים קינאו בישראל ואמרו מה אנוש כי תזכרנו ורצו לקבל התורה, ומשה טען בעבורנו שאין למלאכים יצר הרע ולא שייך להם צוויי התורה, לפי שעיקר נתינת התורה היא רק עבור בני אדם שיש להם נסיונות ולא עבור המלאכים. ויש להבין שהלא עקב הנסיונות, לרוב לא יוכלו לקיים כל המצוות באופן הנאות ביותר, משא"כ המלאכים יקיימו צוויי התורה ללא שום סטיה³, ומוכח שבאמת אין רצון הבורא בקיום הכרחי של מלאך, אע"פ שהוא ברור ומוחלט שיקיים התורה. ואם כן

יש לומר עוד, שב' הטעמים הנ"ל עולים בקנה אחד, שלטעם הראשון שכתבנו שלא היה להם בשר יש לעיין, שבודאי כל מה שארע ביום הנשגב של קבלת התורה, היה בכוונה מיוחדת משמים, ומדוע באמת סבבו מן השמים שלא יאכלו בשר באותו יום, אע"פ שהוא יום טוב ויש בו חיוב שמחה ואין שמחה אלא בבשר שלמים ויין. ולדברינו הנ"ל בטעם השני אתי שפיר, שבקבלת התורה נעשה ענין נשגב של תיקון הבריאה וכל הנשמות, וכבר לא היה מקום לאכילת בשר כמו אצל אדם הראשון.

יג. שאע"פ שמצאנו סטיה וטעות במלאך, כדאי' בגמ' חגיגה (טו.) שנענש המלאך מטטרון על שהכשיל אחר, ונענש במ' פולסין דנורא. אבל הביאור שלעולם אין המלאך משנה שליחותו, דלא כבני אדם שעלולים לחטוא ולמעול בשליחותם, שגם אנו כולנו שלוחי מצוה בעולם הזה כמש"כ בשפ"א (פר' שלח בכמה דוכתי).

כ. וכן מרחיב שם בשל"ה הק', שבעת קבלת התורה התגלה מעלת נשמות ישראל על המלאכים, עיי"ש.

מבואר שפיר, שבעת קבלת התורה זכינו לכל מעלותנו על המלאכים, וכן בכל שנה ושנה מתחדש בחירתנו ומעלותנו על כל המלאכים ושרפי הקודש.

ואיתא במכילתא (עשרת הדברות) ומובא ברש"י (שיר השירים ד ה), שחמשה דברות הראשונות עומדים ממול חמש דברות האחרונות אנכי מול לא תרצח וכו', וביאר בכלי יקר (פרי יתרו) השייכות ביניהם עיי"ש. והנה החמש דברות הראשונות עיקרם במצוות שבין אדם למקום^א, והם עומדים מול חמש דברות האחרונות שכולם במצוות שבין אדם לחבירו, והוא לימוד גדול שיסוד הקשר שבין האדם לקב"ה, כרוך בעניינים שבין אדם לחבירו עד שאין לנו דבקות בהקב"ה בלעדי זה. ולהאמור שבקבה"ת נתעלו בני ישראל גם מהמלאכים, מתבאר בזה שדוקא על ידי מצוות שבין אדם לחבירו אנו שייכים לתורה יותר ממלאכים.

קבלת התורה האדם גבר על המלאך. והוא ככל דברינו הנ"ל, שעל ידי קבלת התורה התעלה כל הבריאה לקב"ה וגם ענייני השוק שהם כל ענייני הגשמיות של העוה"ז, ודבר זה אינו בהשגה של מלאך שכולו רוחני, ולכך בהתעסקו עם גשמיות נופל מיד ממדרגתו [כדברי המדרש על הפסוק הנפילים היו בארץ וכו']. ומצאתי לכך רמז נפלא ביוצרות לשבועות, שבכל יו"ט מאריך רבי אליעזר הקלירי ביוצרות לפני אמירת קדוש קדוש ובברכת ק"ש בשבח המלאכים ושרפים, מלבד בתג השבועות שאין בו הזכרת שבח המלאכים אלא הפיוט 'ועתה בנים שירו למלך', והוא כנ"ל, שכעת עיקר השבח הוא במה שניצחנו את המלאכים והתעלינו עליהם. גם בפיוט האקדמות שכל ישראל אומרים בערגה לפני קריאת התורה בשבועות, מוזכרת מעלתן של ישראל על המלאכים עכשיו בעולם הזה ולעתיד לבא בבוא זמן מתן שכרן, ולהנ"ל

ענין הערבות של כלל ישראל, לרזום ולעזור לשני

לא נכנס בגבולו, מכל מקום ניתנה במעמד כולם בשוה, וכמפורש בחז"ל המובא

והנה התורה ניתנה בהקהל, שאע"פ שהיה לכל אחד מקום מוגבל לעצמו והשני

בא. כן כתב הרמב"ן וחזקוני וכלי יקר, שחמש הדברות הראשונות הם בבין אדם למקום, וכן הוא בשל"ה הק' (פרי יתרו אור אות יב), ודעתם שכיבוד אב ואם נחשב כמצוה שבין אדם למקום. והטעם, לפי שגם אב שהרחיק נדוד מבנו מיום היוולדו וגם הרע לו בכמה אופנים, עם כל זה חייב הבן לכבדו, כל שאינו רשע גמור שאז פטרה אותו התורה מלכבדו. ועוד טעם, ששלושה שותפין באדם הקב"ה ואב ואם, והשווה הקב"ה כבוד שלשתם, לפי שהוא כבוד ה' יתברך לכבוד המשתתפים ביצירתו, וכן כתב המהר"ל בספר תפארת ישראל (פרק לו, מא).

כלי לעשות טוב וחסד ולרחם על החלשים וקשיי יום, כמו שריחם בועז על רות. וידועים דברי הרבי ר' אלימלך זי"ע 'בך חותמין', שאע"פ שמזכירים את כל שלושת האבות בברכת האבות בשמונה עשרה, אבל חיתום הברכה היא 'מגן אברהם' במידת החסד, שהעיקר היא עשיית החסד והוא חיתום הדורות לפני ביאת המשיח.

והלכה רווחת היא 'שיחיד ורבים הלכה כרבים', וראיתי בסה"ק לבאר הענין, שעיקר כוונת הבריאה לגלות שהפעולות המשתנות, באמת בשורש הם אחדות אחד, ולכן יחיד ורבים הלכה כרבים, שבכל מקום שרבים משתווים לדעה אחת חשוב הוא מאד בשמים, וכיון שהרוב השתוו לדעה אחת הרי זה חשוב בשמים והלכה כמותם. והוא ביאור חדש ועמוק בהכרעת הרבים, שלא על ידי שהם רבים מוכרח הדבר שהם הצודקים, שבאמת בדברי תורה גם המקצת שאמרו את דעתם בשיקול הדעת אחרי העיון בסוגיא ופוסקים, אלו ואלו דברי אלקים חיים, אלא שההכרעה נפלה לנהוג למעשה כדעת הרוב, הוא מפני שהצליחו רבים להשתוות לדעה אחת, שהוא תכלית הבריאה.

ברש"י, 'ויחן שם ישראל נגד ההר' שהיו כולם בעצה אחת ולב אחד, אמר הקב"ה עכשיו הגיע הזמן לתת להם התורה. ולכן במתן תורה נעשו ישראל ערבין זה לזה כמש"כ בגמ' סוטה (לז:), והוא החיבור של כל נשמות ישראל ביחד, שהוא חיבור נצחי של כל ישראל. וענין הערבות אינו רק שנוטל חלק בעונש חבירו, אלא אדרבה בזה ניתן הכוח לכל אחד לראות את הנקודה הטובה המאירה בחבירו, ושכלל אחד מעלה מיוחדת שאין בכל ישראל מעלה זו, ועל ידי כח הערבות זוכים שהמעלה שיש לכל אחד מאירה בכל בני ישראל.

ומכלל הערבות היא לעזור אחד לשני לרוממו ולסעדו בין בגשמיות ובין ברוחניות, ויעידו על זה כמאה עדים ויותר כל העושים עם אחרים, שהמקריב עצמו עבור אחרים בכל ענין שיהיה, וקל וחומר בלימוד התורה, יראה בעצמו שמתקשר לתורה ומצוות בצורה עילאה שלא לפי דרגתו, וכמש"כ 'וצדקה תרומם גוי' שהצדקה שעושים לאחרים בגוף ובנפש, מרומם את האדם למעלה. ואי' בסה"ק שלכן קוראים רות בשבועות, לפי שאי אפשר להגיע לידי קבלת התורה,

מאמר ד

מגילת רות, יומא דדוד המלך

הלימוד על חיינו בעולם הזה

גדול. ויש לומר על דרך הזוהר חדש הנ"ל, שהוא משל על חיינו בעולם הזה המלא בכשלונות וייסורים, שגם אחר שנתרחק יכול להגיע לתורה ולהיתקן על ידה. והנה כל הפסוקים במגילת רות פותחים בוא"ו חוץ משה, שהוא מראה שהכל המשך ורצף אחד, והרמז כנ"ל שאי אפשר להגיע לידי תכליתו כי אם בהקדמת כל אלו הייסורים.

עוד מתבאר מתוך דברי חז"ל גדול מסירות נפשה של רות, שבאה לחסות תחת כנפי השכינה ולהתגיייר עוד לפני שנתייסדה ההלכה מואבי ולא מואבית, וכמבואר בגמ' יבמות (עז). שעדיין היה הדבר שנוי במחלוקת ומפני כך חשש הגואל הקרוב ששמו 'טוב' וְהַעֲלִימוֹ שְׁמוֹ בַּפֶּסוּק וְקִרְאוּהוּ 'פְּלוּנִי

בזוהר על מגילת רות מהדורת הר א-דני²², מבאר את כל פסוקי מגילת רות כמשל על הנשמה ברגעים האחרונים קודם יציאתה מן הגוף הנקרא 'מחלון וכליון', ואח"כ את יציאת הנשמה והקטרוג על הנשמה שחטאה. ומבואר שם איך שהמלאכים של רחמים עולים עם הנשמה ללמד עליה זכות ומעידים שהשתדל להיות טוב, ואע"פ שחטא בחטאים חמורים, אבל בתיובתא שלימתא ואוליף אורייתא כלא, ימחל ליה, דהיינו שבתשובה שלמה ובלימוד התורה יימחל לו ויועיל לו תשובתו גם על חטאים חמורים²³. ועוד מבואר שם את הטבילה בנהר דינור, והדין וחשבון לפני כסא הכבוד. ויש להוסיף, דמגילת רות פותחת במעשה דאלימלך שטעה וירד לבית לחם ולבוסוף מת, שהוא דבר שיש בו עיצבון

כב. יצא לאור באמסטרדם (שנת תעב), ולא שובץ במהדורת מתוק מדבש ובמהדורת בעל הסולם, אבל כל תיבה מעידה שהוא חיבור מהתנא האלקי רשב"י זי"ע"א, וכן מעידים בעלי הסכמה גדולי עולם זי"ע במהדורות קודמות.

כג. וְשֵׁשׁ זֶה מוּבָא בְּשׁו"ת מֵהַרש"ם (ח"א סי' נה), ומכריע ששאר לשונות הזוהר שכתוב בהם שלא מועיל תשובה לחטא זה אינו כפשוטו. וכבר כתוב בשה"ק שיחות הר"ן (שיחה עא) שמה שכתב בזוה"ק (פר' ויחי ריט): שעל פגם הברית אין מועיל תשובה, בודאי שאין הדבר כן, רק על הכל מועיל תשובה, ועיי"ש מה שביאר בזוה"ק הנ"ל.

המואביה לבא בקהל, כמש"כ בספר שורש ישיכי (ב י, ב יא). ויש לומר, שדוקא על ידי מסירות נפשה, גרמה שתתברר ההלכה שהיא מותרת לבוא בקהל וזכתה להתחתן עם גדול הדור בועז, ולהקים את מלכות בית דוד עד ביאת משיח צדקנו יי.

אלמוני]. ואם כן בודאי הודיעה נעמי לרות שאם תתגייר יתכן שלא תוכל לבוא בקהל ולהתחתן עם ישראל אלא אם תינשא לפסולי קהל, ועם כל זה מסרה נפשה לחסות תחת כנפי השכינה מבלי לצפות לכלום. ורק בבואה לבית לחם התחדשה ההלכה שמותרת

כד. לבעל מנות הלוי, בעל הפיוט 'לכה דודי'.

כה. ובסה"ק 'שרש ישי' על מגילת רות ובשאר סה"ק, הרחיבו בטעות הפלוני אלמוני שלא ראה איזה מטמון טמון בשברון לבה של רות הצדקת, ואמר 'לא אשחית את נחלתי' שחשש להשתדך עם גיורת ובפרט עם עמונית, שמא ייפגם יחוסו הרם בישראל, וטעה מאד שדוקא פה טמון שורש מלכות בית דוד וסוד הגאולה שהוא משיח בן דוד שעליו אנו מצפים. ועיין בשע"ת (או"ח סי' תפב) בסו"ד שהביא מספר אגרת שמואל על רות, שביאר מה שאמר בועז לפלוני אלמוני 'ביום קנותך מיד רות המואביה', שדייק לגנותה ולקרונה בשם 'המואביה' אף על פי שכבר התגיירה, כדי שימאן הוא ויקחנה בועז ויזכה שיצא ממנו השלשלת הגדולה ההיא. וכתב דמאי דאסור לרמות חבירו לקחת את שלו זהו דוקא בדבר שבממון, אבל במצות, אע"פ שאי אפשר לקחת המצוה מיד הזוכה כגון כסוי הדם ומילה וכיוצא, מכל מקום כל שלא זכה עדיין במצוה, הרי הם כמדבר המופקר לכל, עיי"ש. והנה בשע"ת הסיק שנכון לעשות תמיד גורל כמש"כ בתבואות שור (י"ד סי' כח ס"ק כט), או שיתרצה ויתפייס אחד מהם לחבירו ויהיה שכר לשניהם, וכעין מה שאמרו חז"ל במס' יומא (ט). הבא למדוד אפרסמון אומר לחבירו בא ונמדוד ביחד ונתבסם אני ואתה. והארכתי מזה בעז"ה במקום אחר שאין הדברים ברורים לדינא, וגם שם בשערי תשובה הביא עוד דעות בענין זה, ומכל מקום כאן אצל בועז בודאי הרגיש בעצמו שהוא הראוי להביא את נשמת דוד לעולם, ובענין זה סבר שמותר לרמות להשיג מבוקשו, מפני שרק בועז ידע סוד עניינו.

ויש מדרשים חלוקים בן כמה היה בועז באותו הפרק, דברש"י (דברי הימים א ב יא) כתב שלפי החשבון היה כבן שלש מאות שנה, ובתוס' (יבמות מח: ד"ה אשר) כתבו שהיה בן יותר ממאתיים שנה. ולאידך במדרש רות רבה (ו ב) איתא שבועז היה אז בן שמונים שנה, והוא כדברי הרמב"ן עה"ת פר' ויגש (מו טו) שכתב שעובד הוא זה שהאריך ימים וחי יותר מארבע מאות שנה, וכן הוא במדרש רבה (בראשית צו ד).

והנה מובא בילקוט שמעוני (רמז תרח) ויקח בועז את רות, אמרו אותו לילה שבא עליה מת, ואיתא בסה"ק, שבודאי היו כאלו שריננו אחריו כשנפטר מיד, ותלו הדבר שהוא עבור שפגע בייחוסו וזה הוכחה שהצדק עם פלוני אלמוני. אבל האמת לאמיתו דאדרבה דוקא עבור זה נשאר בועז לחיות כל כך הרבה שנים, כדי להביא את נשמת המשיח לעולם. והוא לימוד גדול שלא לדרוש 'סמוכין', למה ארע דבר זה קרוב לזה ותולים הדברים זה בזה, שאנו שכל אנוש פעוט, ואין לנו שום ידיעה בהנהגת הבורא, רק הכלל שהקב"ה פירט אלעס אויס [מוציא הכל לפועל] ואין אנו מבינים כלום.

‘ברוך ה’ אשר לא השבית לך גואל’, דהיינו הגואל של כל ישראל. והוא לימוד וחיזוק לכל אחד, שפעמים מה שנראה כדבר אבוד בבחי’ פן אשחית נחלתי’, באמת הוא שורש הצלחתו, בבחי’ ‘ברוך ה’ אשר לא השבית לך גואל’, ויש להתחזק מאד מאד באמונה פשוטה שהקב”ה יגמור את עניינו ותכליתו לטוב, שכל הסיבות המסובכים אותו בחייו, אינם באים ח”ו להשחית את נחלתו, אלא אדרבא רק על ידם תתגלה גאולתו ותכליתו.

והנה אמרו הנשים אל נעמי ‘ברוך ה’ אשר לא השבית לך גואל’, אבל הגואל הקרוב פלוני אלמוני אמר ‘פן אשחית את נחלתי’, והחילוק הוא מן הקצה אל הקצה. והענין, שבחינת משיח הוא בהסתר גדול, ומה שראה טוב הגואל הראשון כדבר מאוס ומרוחק כמו שאמר ‘פן אשחית את נחלתי, באותו דבר היה באמת טמון תקותן וגאולתן של ישראל, שדוקא על ידי רות היה יכול לצאת דוד המלך ומשיח צדקינו שיתגלה במהרה. ועל זה רמזו ברוח קדשן נשות בית לחם,

במעלתם של שבורי לב

במעלתם של שבורי לב, שכל מגילת רות מעוררת שברון לב מאלימלך ומחלון וכליון, וכן איתא בזוהר הר א-דני הנ”ל על רות, שמחלון וכליון הוא מלשון מחלה וכליון ר”ל, אבל לבסוף נעשה

כתב במג”א (סי’ תצ סק”ח) בשם ילקוט שמעוני רות (רמז תקצו בסופו), שלכן קוראים רות בזמן מתן תורה ללמדך שלא ניתנה תורה אלא על ידי יסוריך ועונייך. והענין, שממגילת רות יש לימוד גדול

בו. והנה באבודרהם (מובא בדרכי משה סי’ תצ) פירש הטעם לפי שמגילת רות מדבר מענין הגירות, ובקבה”ת נעשו כלל ישראל גרים. ובסה”ק כתבו עוד טעם, דאיתא בזוהר חדש רות (קב-קב; מתוק מדבש עמוד תקא - תקו) שמגילת רות יש בה בחי’ תורה שבע”פ, וכתבו שלכן קוראים אותה ביום מתן תורה, כדי לחבר תורה שבכתב לתורה שבעל פה. אך יש להבין היכן מרמזו ברות במיוחד ענין זה של תורה שבעל פה, [ועייין בסה”ק בני יששכר (שבועות מאמר ח אות ב), ובשפ”א (תרל”א ד”ה ענין) מש”כ בזה].

ויש לבאר עפ”י מש”כ בפנים שמגילת רות כולה יסורין והתורה נקנית על ידי יסורין, דהנה במדרש נתחומא (פר’ נח ג) מאריך בגדלות תורה שבעל פה ושאינה נקנית אלא על ידי יסורין, וכתב שמשום זה כפה הקב”ה את הר סיני כגיגית, דאילו משום תורה שבכתב כבר אמרו ישראל בפה מלא נעשה ונשמע, [ומתורין לפי”ז קושיית התוס’ במס’ שבת (פח. ד”ה כפה) למה כפה הקב”ה ההר כגיגית אחרי שכבר אמרו נעשה ונשמע]. ולפי זה נמצא שמגילת רות שמדבר מיסורין של רות ושעל ידי היסורין זכתה להכנס תחת כנפי השכינה, הוא יסוד של קנין תורה שבעל פה, ולכן אנו קוראים אותו בשבועות לחברה לתורה שבכתב, כמש”כ בזוהר חדש הנ”ל.

רמו מא), וכן בזה"ק (ח"ב רעה:) על הפסוק הנה טפחות נתת ימי, ובעוד בכמה דוכתי, שאדם הראשון היה ראוי לחיות אלף שנה, כמש"כ ביום אכלך ממנה מות יומת ויומו של הקב"ה אלף שנה, וראה דוד ודוד והתבונן שאין לדוד המלך שנים לחיות ונתן לו שבעים שנה משלו^י.

גם יש מעשה נסתר המובא במדרשים שונים, עי' בספר עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו (מאמר חיקור דין חלק ג פרק י, ובספרו גלגולי נשמות ערך י-יש) שחשדוהו

מכל זה נעילות, שהם נעמי ורות. וכן איתא בספר שורש ישי על רות (ד י) באריכות, שהרמז מרות ונעמי, שהם עברו מרירות ושרון לב גדול עד שזכו לתקן את נשמת מחלון בסוד הגלגול^י, וזכתה שיצא ממנה דוד המלך שהיה כולו שרון לב, כמובא בהרבה פסוקים בתהילים.

דוד המלך בעצמו היה כולו בשרון לב כמש"כ בזה"ק (ח"א קסו.), שהלא כל עיקר שנותיו היו במתנה, כדאי' במדרש רבה (פ' נשא), ובילקוט (בראשית

כו. **ואיתא** בזה"ק עפ"ד הזוהר חדש (עח. עח:) ש'מחלון' הוא מלשון מחילה, שאע"פ שבתחילתו היה מלשון מחלה כמש"כ בזה"ק הר א-דני, אבל לבסוף היה רפואה למחלה, שנמחל חטאו. אבל 'כליון' הוא מלשון כלייה ר"ל, שלא נתקנה נשמתו [אז עכ"פ], והוא נשא את ערפה שהיא מקור הקליפה [ערפה אותיות פרעה הרשע], ובמס' סוטה (מב:) הרבו חז"ל בגנותה ושיצא ממנה גלית הפלשתי. אבל באמת גם לכליון היה קצת תיקון על ידי גאולת בועז את השדות של מחלון וכליון מיד נעמי (ד ט), כדאיתא בזה"ק שיש קצת תיקון לנשמה כשנחלתו עובר לידי צדיק הגואלם. [והאריכו מפרשי מגילת רות, משיבת נפש לרבינו הב"ח, וספר מלא העומר למהרא"ל צינץ ועוד, איך על פי דין תורה עברה נחלת מחלון וכליון לידי נעמי, עיי"ש].

כת. **ואיתא** בזה"ק (ח"א נה:) שאמר דוד 'כי שמחתי ה' בפועלך' וכו', פועלך זהו אדם [הראשון] שהוא פועל ידיו של הקב"ה, ששימח אותי במתנתו. וכן הוא בפרקי דרבי אליעזר (פרק יט) שאדם הראשון אמר על דוד הפסוק 'ימים על ימי מלך תוסיף', שהוסיף לו אדם לדוד משלו. ועוד איתא בילקוט (בראשית רמז מא) שראה אדם שנגזר לדוד שיחיה שלש שעות בלבד, ואמר שיתן לו שבעים שנה מחייו, וכתבו בשטר מתנה שאדם נותן שבעים שנה מחייו לדוד, וחתמו על השטר הקב"ה מטטרון ואדם, ועל זה נאמר 'הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי', שהוא השטר מתנה הנ"ל.

ובזו"ח רות (צט. מהדו' מתוק מרבש עמודים תמז-תנא) כתב דבר חדש, שאדם הראשון היה צריך לתת לדוד מאה שנה, [ורמז המגלה עמוקות הפסוק 'ימים על ימי מלך תוסיף' ימים בגימטריא מאה], ואילו היה כך היה תיקון השלם, ובוזה שגרע שלשים שנה נחרב הבית המקדש ונהיה כל הגלות, עיי"ש באריכות דברים נפלאים. ובהשמטות הזוהר (ח"ב רעה: מהדו' מתוק מרבש עמוד רסט) מוזכר אדם לטובה, שעל זה נאמר 'הנה טפחות נתת ימי', ודרשינן 'טפחות' ט' פחות, טי"ת היינו טוב, והרמז על החיים הנקראים טוב ועל דוד הנקרא טוב רואי, וזהו טי"ת פחות, שהפחית את ימי חייו הנקראים טוב, ונתנם בצדקה לדוד הנקרא טוב רואי. וממשיך לבאר שם בזה"ק, שלפי שכל חייו של דוד ניתנו לו בצדקה כמו עני מסכינא המקבל צדקה, לכן גם דוד התחזק כל ימיו לעשות צדקה לישראל, והם דברים מופלאים.

זזה גם הלימוד ממאי דאיתא בגמ' (ב"ב ד:): לוחות ושברי לוחות מונחים בארון, וכדמובא בגמ' (סנהדרין צו.). היזהרו בזקן ששכח תלמודו שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון, ואיתא בסה"ק שהדורות הללו הם בבחינת שברי לוחות ואין חביב לפני הקב"ה כשברון לב כמש"כ לעיל. ומי שיש לו שברון לב זוכה שיהא לו השגה גם בלוחות הראשונות שנשברו, לפי שהם נשאר עבור אותם שבורי לב, כדכ' הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם.

אחיו שהוא מבן שפחה וריחקהו מהם, עד שבא שמואל הנביא והכריז עליו שהוא משיח ה'י. ודוד המלך דוקא על ידי שברון לבו, זכה למה שזכה, ואף הורה הלכה לדורות שהקב"ה מקרב שבורי לב, ובסופו של דבר מרימם מעל ומעבר לכל העולם. גם כל ספר תהילים חיברו דוד המלך ברוח קדשו מתוך שברון לב, ולכן כל המרכה בתהילים משרה עליו משברון לבו של דוד המלך, ואכן המנהג להרבות בתהילים ביום הסתלקותו בחג השבועות.

חיבור תורה ותפילה, לעשות מהתורה תפילה

ראויים בעצם לנבואה], ונבואה ותפילה שורשם אחד, כדאיתא בסה"ק שהתפילה הוא בחינת נבואה, שהקב"ה שם בפניו דיבורי תפילה שעל ידיהם מתקרבים להשי"ת ומתדבקים בו. ועוד, דאע"פ שלא מובא דבר זה בחז"ל, אבל פשוט וברור שכל ישראל התפללו ביום קבלת התורה תפילה חזקה ועמוקה שיזכו לקבל התורה כראוי. וכבר מובא מצדיקים ז"ע שהתפללו ברוב תשוקה וערגה עמוקה ובלב בוער, דאס פייער ביי מיר און הארץ אריין, [תאיר כי האור ואש הקודש

בחג השבועות, מלבד עמוד התורה שהתגלה במעמד הר סיני לעיני כל ישראל, גם עמוד התפילה התגלה ביום זה ונשאר הארתו לדורות עולם.

דכתבו הראשונים שבמעמד הר סיני השיגו כל ישראל את דרגת הנבואה, [כן כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ד סי' רלד), וברד"ק (ישעיה סג יא), ובתולדות יעקב יוסף (מסעי אות א) הוסיף בשם ספר העיקרים, שעל ידי משה רבינו השיגו כל ישראל הנבואה גם אלו שלא היו

כט. ואיתא בהקדמת ספר שורש ישי בשם ילקוט שמעוני, שהפסוק 'הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי' (תהילים מ ח) קאי על מגילת רות, ומגילה זו נכתבה על ידי שמואל הנביא כדי לייחס בה את דוד המלך, ולכן קוראים את המגילה בשבועות שהוא יום הסתלקותו דוד המלך ע"ה.

שאמר 'ואני תפילה', מיינן זאך איז תפילה [כל מהותי הוא תפילה] ל, וכעין מש"כ הרמב"ן (נח ט כ) בביאור הפסוק נח איש האדמה, שזה חיותו ולהוט אחריו, עיי"ש.

והנראה בזה, דהנה כתבו בסה"ק שצריך לחבר התורה והתפילה ולעשות מהתורה תפילה, וביאור הדברים, שתכלית התורה הוא תפילה שהוא הדבקות בה' על ידי התורה, והיא בחינת תפילה גבוהה הנעשית מהתורה הנלמדת^א. וכן היה אצל דוד המלך, שכל עניינו היה לעשות מהתורה בחינת תפילה, שהוא הורדת התורה בתוך כל הרמ"ח אברים ושס"ה גידים על ידי התפילה, והוא תכלית התורה. וכידוע המעשה מהרה"ק מקאצק זי"ע מאחד שאמר לו 'למדתי כל הש"ס', ושאל אותו 'אבל מה הש"ס לימד אותך', לפי שתורה הוא מלשון הוראה, שמורה לנו הדרך. ואומרים כל יום בתפילה 'וחיי עולם נטע בתוכנו' והכוונה על מה שהתורה מלמדת אותנו כל אחד כפי בחינתו, עד שנעשה 'חיי עולם נטע בתוכנו', בבחינת נטיעה חזקה עם שרשים עמוקים, שלעולם לא יזוז ממנה. וכן איתא בשפ"א דמהאי טעמא הקריבו בחג

בתוך לבין, דהיינו שהתורה הוא כולה אש ושהקב"ה יחונן אותי שארגיש בלבבי מאש הזו. וז"ל ליקוטי מוהר"ן (תורה קנו), מה שמדברים בינו לבין קונו הוא בחינת רוח הקודש, ודוד המלך ע"ה שהיה מעלתו גדולה מאד, יסד מזה ספר תהלים. וכן כל אחד לפי בחינתו הוא בחינת רוח הקדש, כמש"כ 'לך אמר לבי', ופירש"י, לך, בשבילך ובשליחותך, אמר לי לבי, שכל הדברים שהלב אומר, הם דברי ה' יתברך ממש, והוא בחינת רוח הקודש, עכ"ל.

גם אצל דוד המלך שהיום יום הסתלקותו היתה התגלות כוח התורה והתפילה כאחד, דדוד היה דבוק בתורה בקומו כל יום בחצות הלילה לעסוק בתורה כמש"כ בגמ' ברכות (ד:), וגם בעת ישבו עם שאר המלכים כל דיבורו היה בתורה כמש"כ 'ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש', וכל פרק קי"ט מורה על אהבתו המופלגת לתורה. ומדת דוד הוא 'מלכות' שהוא המסיים משבע המידות, והוא בחינת תורה שבעל פה, כדאיתא בפתח אליהו (הקדמת תיקוני זוהר יז). 'מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה'. ודוקא בו מצאנו שהיה כולו ענין תפילה, כמו

א. וגם מורה על ענין אמונה, כמש"כ ויהי ידיו אמונה ומתרגם 'פריסן בצלו', שהתפילה הוא משרוש האמונה. ולפי זה כשאמר דוד 'ואני תפילה' כלול בדבריו גם אמונה, מיינן זאך איז תפילה, מיינן זאך איז אמונה, [כל מהותי הוא תפילה, וכל מהותי הוא אמונה].

ב. ואין להקשות ממש"כ בגמ' (שבת יא.) שרשב"י לא התפלל מפני שהיה כל עסקו בתורה, שבודאי דרגת תורת רשב"י היתה גבוהה מאד, וכלול בו ענין התפילה שהוא ההתדבקות בהקב"ה.

בשבועות להרבות בתהילים יומא דהילולא דדוד המלך, כמו שכתוב במדרש שוחר טוב (פא) על הפסוק אגורה באהלך עולמים, שביקש דוד המלך שיהא נחשב אמירת תהילים כנגעים ואהלות, ולהאמור לעיל, עומק פירושו שביקש להתקרב לה' יתברך על ידי התורה שהוא תכלית התורה, והוא התפילה הנעשית מהתורה כנ"ל.^א

השבועות שתי לחמים, דשתי הלחם מרמז על החיבור של תורה ותפילה.^ב

ובזה יש לומר, שמה שכתבו בסה"ק שנהגו להאריך בברכת התורה בחג השבועות, הכוונה בעיקר על התפילה שנזכה להתדבק באור התורה ובקדושת התורה כמש"כ הב"ח (ס"ז מז), שהוא ענין חיבור תורה ותפילה כנ"ל. גם נהגו

חיבור תורה עם חסד

את מה שישראל השיגו בקבלת התורה, ומסתברא שישראל עשו עמם חסד והשתדלו לקרבם הגם שאין זה מפורש להדיא בחז"ל. ואיתא במדרש רבה (שמות ג א) שבקבלת התורה שפתח הקב"ה כל הרקיעים וכו', ראו תבנית שור שהוא אחד מארבעה פרצופי מרכבה עליונה, ושמטו אותו במחשבתם ומזה חטאו בעגל שהוא תבנית שור. ומשמע במדרש שאלו שהסתכלו לצדדים וקיצצו בדעתם במעמד

ויש לומר עוד, שמלבד עמודי התורה והתפילה שהתגלו ביום זה, גם התגלה עמוד החסד בישראל, ובזה נשלמו והתגלו מחדש שלושת העמודים שהעולם עומד עליהם, תורה עבודה וגמילות חסדים.

דהנה הערב רב שעלו עם בני ישראל ממצרים, גם הם היו נוכחים בקבלת התורה, אבל כודאי לא השיגו

א. ועוד יש דרגה גבוהה למעלה מזה, להעלות התורה לתורתו של הקב"ה, כדאיתא בחז"ל בכמה דוכתי (ע"ז ד. ועוד) שהקב"ה לומד תורה. והוא העלאת התורה לשורשה העליון, שהתורה היא אחד מששים מנובלות חכמה העליונה כמש"כ במדרש רבה (בראשית יז ה), שהוא ידיעה אלוקות, שער הנו"ן, שנפתח בשבועות יומא דהילולא דדוד המלך ע"ה. וגם זה נעשה על ידי דוד שהוא עמוד התפילה כדכ' ז'אני תפילה, שהוא התפילה הגבוהה שהתורה תורה לנו הדרך בתוך תוכנו, עד הגיענו לשורש הגבוה של הנשמה המחוברת לאותו שער הנו"ן וכנ"ל.

ג. וידועים דברי נפש החיים שלא נענה דוד המלך למבוקשו, כמפורש בכמה דוכתי שלימוד התורה עולה על הכל. אבל למה שביארנו אתי שפיר, שבקשתו היתה שהתורה תטהרנו מקליפתנו ומטומאתנו שזהו תכלית התורה, ונענה דוד המלך שתיחשב אמירת התהילים יותר מעצם הלימוד, לפי שהוא תכלית כל הלימוד.

נהגו לקרותה בשבועות כי גם התורה היא תורת חסד, וכמש"כ.

ויש להתחזק בתורת חסד, שהוא ללמד תורה לאחרים בטוב עין, ובדומה למשה רבינו שנהג טוב עין בתורתו, ולכן אהרן נקרא איש חסד לפי שלימד לאחרים, כדכתיב 'תומיך ואוריך לאיש חסידיך'. וכן איתא במהרי"ל (הל' פסח) בשם מורו המהר"ש, שיש לכל מורה הוראה להזמין עצמו לאחרים, שיהיה להם קל לשאול את שאלותיהם. הרי לפנינו שלשה העמודים תורה עבודה וגמילת חסדים שהתגלו בקבלת התורה, וכל השלשה כלולים וכרוכים בתורה יד.

ומעלת הצדקה והחסד גדולים מאד, כדאיתא בסה"ק שהוא פתח של כל הפתחים, דכתיב (דברים טו יא) 'פתוח תפתח את ידך, והרמז שעל ידי הצדקה נפתחים כל הפתחים. והיא עבודה קשה,

הגדול של קבלת התורה, לא היו מכלל ישראל אלא הם היו הערב רב שעשו אח"כ את העגל בתבנית שור הנ"ל, והחטיאו את ישראל אחריהם. אם כן בודאי היה חסר להם הרבה השגות במעמד הר סיני, ומסתברא שישראל ניסו לקרבם תחת כנפי השכינה, כפי רצון משה רבינו שהוציאם ממצרים, וכמש"כ 'לך רד כי שחת עמך' וכו', ובזה חיברו ישראל תורה וחסד, ואיתא שקירוב הרחוקים לתורה הוא בחינת תורת חסד.

גם מגילת רות הוא חיבור תורה עם חסד, דמגילת רות היא כולה חסד שהוא החסד שעשה בועז עם רות ונעמי, וכלשון המדרש (רות ב יד) 'מגילה זו אין בה לא איסור והיתר, אין בה לא טומאה ולא טהרה, ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה להודיע שכר טוב של גומלי חסדים'. וכתבו במדרש לקח טוב, שלכן

לד. **ובאמת** בתורה גופא יש בה הרבה בחינות, יש תורה בבחינת 'תורת חסד', שהוא התורה שמלמדים לאחרים וכנ"ל. ויש תורה שהוא בבחינת 'גבורה' כמש"כ 'אשדת למו' שניתנה תורה מתוך האש, והוא תלמיד חכם שהוא אש, מבחינת גבורות, שהשגת תורתו גדול מנשמתו, ולכן בא לידי גבורות וקשה לקבל ממנו. וזה היה בחינת שמאי ותלמידיו שהיו בבחינת גבורות, ולכן בעוה"ז אין הלכה כמותם. והתורה נקראת 'תפארת', כמש"כ בגמ' ברכות (ט). שתורה נקראת תפארת שהוא הממוצע בין חסד לדין. ויש תורה שהוא בבחינת 'מלכות', שאין בו מעצמו כלום רק מה שמקבל האור מאחרים, והוא כולו טמיר ונעלם, שלא רואים שום אור, והוא כמו הירח הנמשל למדת מלכות, שאין לה אור משלה, רק מה שמקבלת מהשמש. ובסוף כל חודש לפני מולד לבנה החדשה, הלבנה נהיית קטנה כל כך, עד שאינה נראית כלל לעיניים, וכן הוא מדת המלכות שלפעמים גדולה ולפעמים נהיית נקודה קטנה. וזהו חלק התורה של אלו הנשמות שאין ביכולתם ללמוד תורה, ובכללם 'הילדים המיוחדים' שלא נראית עליהם שום ריח תורה, אבל בבוא היום יתחדשו כמו הירח, ויאירו מה שקיבלו מאחרים במשך כל ימי חייהם.

שהשוו חז"ל המעשים טובים לתולדות, דבסתמא 'מעשים טובים' הכוונה על צדקה וחסד, כמש"כ ברות 'האיש אשר עשה עמי'. והענין, שיש קושי מיוחד לפתוח הלב לעשות חסד ולשבור האכזריות שבלב, שפתיחת הלב הוא כמו חבלי לידה בהבאת תולדות לעולם. ואיתא (ברש"י כ ב בשם המכילתא) שהקב"ה התגלה בסיני כזקן מלא רחמים, ולכן השובר אכזריותו לרחמים נפתח לבו לקבל התורה, וזוכה לאור התורה שניתנה ברחמים.

שתכלית הצדקה לשבר כל האכזריות שבלב ולהופכו לרחמים, שמי שהוא רחמן בטבעו ונותן צדקה אין זה נחשב עבודה. ועל זה רמז הנביא 'ואת העורבים צייתי לכלכלך', שדוקא את העורבים האכזריים צוה עליהם לכלכלו, להורות על החובה להפוך מדת העורב שהוא אכזריות לרחמים.

ואיתא (ברש"י ריש פר' נח ממדרש תנחומא) שעיקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים, וביארו בסה"ק במה

מאמר ה

אסרו חג בעבותים

מועלת ז' סיון, אסרו חג דשבועות

איזה ענין בחפץ וכלי, שעל ידי צמצום הכלי יישאר קיים. וכן הוא במתן תורה, שהיה לישראל אהבה רבה אבל לא היה להם מצות מחודשים כל כך להתעסק בהם, ולכך נתן להם השי"ת מצות הגבלה ופרישה, והיא שעמדה להם לעצור ולקלוט בקרבם את היראה ואהבה רבה שקיבלו. ובספר אגרא דפרקא לבני יששכר (אות רכו) הוסיף, שזה ענין אסרו חג, לעשות איסור וקישור לאור התורה, אסרו בגימטריא 'אור כלי', שהוא הכלי לקבל האור כנ"ל, עכ"ד. והוא, שצריכים לעשות

איתא בקדושת לוי (בתחילת יו"ט דשבועות ד"ה אופן ג), שנשאל במדינת ליטא על שקראו חז"ל זה החג בשם עצרת שלא מצאנו בתורה שנקרא כן, וענה במהלך השלישי על פי דברי הרמב"ן בספר אמונה ובטחון (פרק יט) על הפסוק 'מה תעירו כו' עד שתחפץ', 'תחפץ' הוא מלשון חפץ, שכשיש התעוררות ביראה או באהבה, ישתדל לעשות מצוה תיכף, דהיינו ללמוד או ליתן צדקה תיכף, ועושה על ידי זה חפץ וכלי לאהבה שתצמצם בו ותישאר עצורה בו, וכעין הנחה של

הגשמים אין ניכר התועלת מיד, ורק ברבות הימים נעשה דברים נפלאים, כך הוא בדברי תורה שיש שיהיו זמן עד שמורגש שהתורה מובלעת בדמו וכנ"ל. ודברים אלו דקים ורוחניים ויש להאמין בהם, שכוח היום טוב גדול ובודאי יכנס בפנימיותו לדבר של קיימא.

ומעלת אסרו חג של שבועות גדולה מכל אסרו חג, שהוא היום שבו ניתנה תורה לישראל, דהא ו' סיון הוא היום שבחר הקב"ה לתת התורה ל^ה, ומשה רבינו בודאי היה ראוי ומוכן לקבלת התורה באותו היום וכן חלקים גדולים של ישראל, אך הוסיף משה יום אחד מדעתו כדי שכל ישראל יהיו ראויים, והוא יום ז' בסיון שבו היה קבלת התורה לכל ישראל, אם כן הוא היום המיועד שתקלט התורה בלב כל אחד ואחד.

גם במשנה רואים את מעלת זה היום, דהנה יום ז' סיון נקרא בגמ' חגיגה (יז.) 'יום טבוח', שהיה יום מיוחד שבאו כלל ישראל בהמוניהם להקריב את העולת

אחרי היום טוב 'חפץ', ולקבל על עצמו איזה דבר חיזוק בתורה ועבודה, ועל ידי זה יישאר היום טוב ונעצר עמוק בלבו.

ואיתא בפע"ח בסוד אסרו חג של כל יום טוב, שהוא עיקר הזמן שבו נקלט היום טוב. שכמו שהזרעים אינם נשרשים מיד לאחר זריעתם אלא עד ג' ימים, כן הוא בזריעת התורה בשבועות, שמעשה הזריעה נעשה ביום טוב, אבל צריך שהתורה תהא מובלעת בדמו, וזמן הקליטה הוא אחר היום טוב, והוא אסרו חג דשבועות שהוא יום הקליטה. והנה לפעמים שלאחר היו"ט אין האדם מרגיש התועלת והשינוי, אבל כמו בענייני רפואת הגוף יש שיהיו זמן עד שהרפואה נבלעת בדמו, כן הוא בדברי תורה 'שלכל בשריו מרפא', לפעמים אין נראה ההצלחה מיד ורק ברבות הימים יראה השינוי. שהלא הפסוק מדמה את התורה והאדם לגשם וצמחים, כדכתיב 'כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב, כי אם הרווה את הארץ וכו', שכמו שבירידת

לה. והקשה המג"א (סי' תצד) דכיון דלכו"ע ניתנה התורה ביום נ"א לספירה, למה קבע הש"י את חג השבועות לדורות ביום החמישים לספירה, עיי"ש מה שתיירץ. ובבאר היטב (שם) הביא את דברי המהרש"א (ע"ז ג.) שהקשה קושיא זו, ותיירץ שלפי שבני ישראל טהרו עצמם מטומאת מצרים כל המ"ט ימים, עד שביום החמישים שהוא בחינת היובל הגיעו לקדושה, לכן קבעו את יום החמישים לדורות אע"פ שהתורה ניתנה רק למחרת ביום הנ"א, להראות כי העיקר יראת שמים הקודמת לחכמה, עכ"ד. וכעיו זה איתא בשה"ק קדושת לוי (ליקוטים ד"ה איתא במדרש בשעה) שביום ו' סיון היה גמר הזיכוך של ישראל, ועל זה נאמר אילו קרבנו לפני הר סיני וכו' דיינו (והאר"ך בזה בקדושה ראשונה לפורים), ואז השיגו התורה מעצמם כמו אברהם אבינו שנעשו שתי כליותיו כמעייין הנובע והשיג התורה קודם נתינתה, וכו' בסיון ניתנה התורה בפועל, כרבי יוסי דקיי"ל כוותיה. ובספר הק' בני יששכר (מאמר ד אות ג) כתב ג"כ כעין זה, שבו' בסיון היתה קבלת התורה במחשבה, וביום ז' סיון שמעו הדיבור בפועל.

ונצטוויינן לזכור בכל יום ויום מעמד הר סיני, והוא מצוה מן התורה לרמב"ן ועוד ראשונים, כמש"כ 'השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך וכו' יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב' וכו'. וביאר בסה"ק קדושת לוי (בפירושו על הששה זכירות), שיש לדייק שאין העיקר רק לזכור את עצם קבלת התורה ושלא ישכח תלמודו כמש"כ בגמ' מנחות (טצ), אלא המצוה גם בזכירת מעמד הר סיני, והיינו לזכור הזיכרון של ישראל שזכו בו בעת קבלת התורה, שנהיו כאדם הראשון קודם החטא, ואז השיגו התורה מעצמם כמו אברהם אבינו שנעשו שתי כליותיו כמעייני הנובע והשיג התורה קודם נתינתה. ועל זה אנו אומרים בהגדה 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', שהעיקר במעמד הר סיני לזכור את ה'קרבנו לפני הר סיני', שהוא הזיכרון הגדול שנעשה לישראל בקרבם לפני הר סיני כנ"ל.

ראיה של יום טוב ל', שאע"פ שיש לו תשלומין כל שבעה, אבל בודאי ישראל זריזין ורובם הביאו הקרבנות ביום זה דאסרו חג. והיו העם מרובים כל כך, עד שהיו צריכים לעשות היכר מיוחד שלא לבש הכהן גדול בגדיו הנאים, כדי שלא יחשבוהו שהוא יום טוב גמור, כמבואר שם במשנה, הרי שבזמן בית המקדש היה ליום זה מעלה מיוחדת עד שהיה נראה כיום טוב. עוד יש לרמז בלשון 'טבוח' דקאי על היצר הרע, והוא עפ"י מאי דאיתא בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח, כא.) שבעצרת לא נאמר שעיר 'חטאת' אלא שעיר סתם, שכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיתם. ולכן יום ז' סיון נקרא 'יום טבוח', שגם בו נמשך כוח שחיטת היצר לפי שהמשיכו את קדושת היו"ט גם ליום זה, ועוד יותר שהקליטה של קדושת התורה נעשית ביום זה כמובא לעיל מדברי האריז"ל.

להמשיך ההארה לאחר זמן

אחרי שבועות להמשיך הקדושה שיהיו דברי תורה מובלעים בדמו. והעיקר הוא כמו שאמר הרבי ר' בונם זי"ע הבוחר בשירי זמרה, בשיירי זימרה, שהם

ונאמר בפסוק 'וקדשתם היום ומחר', ומובא פעמים רבות בסה"ק בית ישראל על פי דברי המכילתא (סוף פר' בשלח) יש מחר לאחר זמן, שהרמז על

לו. ש'דעת בית שמאי אין עולת ראיה דוחה יום טוב, ולכן הקריבו בו' סיון אסרו חג דשבועות. וכן הוא גם לבית הלל בזמן ששבועות חל בשבת, שאין עולת ראיה ושלמי חגיגה דוחה שבת, והקריבום למחרת ביום ז' סיון.

בביטול מוחלט של היצר הרע שהוא מלאך המות, ואח"כ ירדו ממדרגתם. ובעל כרחך כך הוא בכל חיינו עד התיקון השלם, שאחרי היום טוב של שבועות שהוא בבחינת אני אמרתי אלקים אתם, יורדים לבחינת אכן כאדם תמותון, אלא שנשאר לנו הכח להמשיך את אור היום טוב לכל השנה.

השיריים של היו"ט, שיישאר טעם והרגשה טובה לכל השנה. ולכן אע"פ שטבע האדם שבמציאות מרגיש קצת חולשה ועייפות אחרי עבודת הקודש של יום קדוש זה, אבל הטעם והחשק של היו"ט בודאי ימשיך לבעור בלבנו, שהוא הרצון הפנימי והעמוק שקיבל ביום קדוש זה.

וידועה אימרת הצדיקים זי"ע, 'זכור את בוראך בימי בחורותיך עד שלא יבוא ימי הרעה', שיש לזכור את הקב"ה בימי עלייה, בימים טובים שבהם אומרים 'אתה בחרתנו', וזה יועיל שלא יבוא ימי הרעה, שעל ידי הזיכרון ביום טוב, באמת לא יגיעו ימי הרעה. אמנם אין הכוונה שלא תהא כלל ירידה, שעל כרחך יש ירידה, שכך גזר הבורא ית' שלא נעמוד במקום אחד, לפי שכל חיינו עשויים מעליות וירידות, בבחי' 'והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו'. אך הכוונה, שעל ידי הרשימו והזיכרון של ימי הטוב, נצבור כוח לעבור את כל ימי הירידה. ואדרבה יש לזכור בימים הטובים שאח"כ נמשך החיים כרגיל ויבואו ימים בלי הארות גדולות, ובזה ייקח כוח להתגבר על כל הקשיים והנסיונות והירידות, שהם חלק בלתי נפרד מחיינו. וכמאמר הבעש"ט המובא כמה פעמים בטה"ק תולדות יעקב יוסף, 'תכלית הירידה הוא העלייה', שאי אפשר לאף אחד להגיע לענין המיוחד שלו שעבורו נברא, בלי כל אלו הירידות.

וידועה אימרת הצדיקים זי"ע עה"פ 'מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו', שאמנם יש את העלייה להר, אבל יש גם את הקימה בהר, שנשאר שם ואינו נופל, שדרך העולם שיש הרבה עולים אבל מעט נשארים על מקומם ומעמדם בבחינת 'מי יקום'. אך פשוט שאין הכוונה שתמיד יישאר באותו דרגא, שבודאי חייב להיות אח"כ ירידה, שכן מצאנו לענין תפילת משה רבינו, שלא היה למשה כוח להרים ידיו בתפילה יותר משלש שעות, כמבואר ברמב"ן על התורה (י"א) מספר הבהיר, שאסור לשהות שלש שעות בכפיו פרושות בתפלה, ולכן במלחמת עמלק היה צריך שאהרן וחור יתמכו בידיו. וכן הוא בקבלת התורה, שאפילו משה רבינו לא נשאר לנצח על הר סיני, ובעל כרחו ירד לאחר ארבעים יום, וקל וחומר לכל ישראל שהוגבלו לגמרי מלעלות בהר סיני.

וכן נאמר בפסוק 'אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם, אכן כאדם תמותון' וכו', וכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פרק מז) דקאי על קבלת התורה שהיו כאלקים

כל ימי חייו מירידות ועליות

שחייב להיות טלטולים ובלבולים עד שמגיעים לשלימות בארץ ישראל תביאמו ותטעמו בהר נחלתך'. אבל הם נפלו בדעתם כמו שאמרו 'כמה לבטנו בדרך' שהוקשה בעיניהם עצם הירידה, ויש לומר שעל זה גופא נענשו, ולא על עצם הירידה שהוא בהכרח וכנ"ל.

ורבי יוסי חולק שם בגמ', ודעתו שפרשת ויהי בנסוע נכתבה במקומה, וסובר שהוא חומש בפני עצמו ומחלק את חומש במדבר לשנים, ועל זה נאמר חצבה עמודיה שבעה שהכוונה על שבעה ספרים. והוא פלא שכמה שורות בתורה שכתוב בהם ההתחלה וסוף של מסעות ישראל על פי הארון, ייחשב כספר שלם. אך יש לומר שהוא מרמז על המסע של כל אחד ואחד מישראל לכל הדורות, שכל אחד נוסע בדרך משלו, והרבה נחשים ועקרבים יש בדרך, נחשים כקורות בית הבד ועקרבים כקשתות, בדיוק כמו במהלכי בני ישראל במדבר, אבל אין להיבהל, כי כל העולם כולו גשר צר מאד והעיקר לא לפחד כלל. ולשם כך היה הארון הקודש הולך לפניהם דרך שלשת ימים, שהיכן שנוסע בין בעלייה בין בירידה, תמיד הארון הקודש נוסע לפניו ללוותו, דלית אתר פנוי מיניה. וכבודו של הקב"ה נמצא בכל מסע, גם בדפקה ברומה ובחרדה, שגם במקומות

והנה בפר' מסעי מנויים כל מסעות ישראל לשמותיהם, והרבה משמות המסעות רומזים אל החטאים שנכשלו בהם והנסיונות שעברו עליהם כמש"כ בתרגום יונתן, כגון דפקה וחרדה כמשמעותם, בני יעקן מלשון עקא וצרה, רתמה מלשון גחלי רתמים, מוסרות מלשון הסרת עול, אתר מרדותא ועוד. וכנגד זה יש הרבה מסעות שרומזים על ימים של עלייה כ'מתקה מלשון מתיקות, 'הר שפר' מתרגם שפירו פירי. ואיתא בסה"ק דגל מחנה אפרים (מסעי) בשם הבעש"ט, שכל אחד עובר עליו אלו מ"ב המסעות במשך חייו, שימינו הם כמסע ארוך מיום שנולדים עד יום שנפטרים מן העולם, ועלינו לעבור בהם ימי עלייה וימי ירידה.

ונאמר בפר' בהעלותך 'ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וכו' ויהי בנסוע הארון וכו', ואיתא בגמ' שבת (קטז.) אין זה מקומה של פרשת ויהי בנסוע, ולמה נכתבה כאן כדי לחלק בין פורענות ראשונה לפורענות שניה, ואין מבואר איזה פורענות היה, וכתבו התוס' ממדרש (ילקוט שמעוני שם) ששמחו בנסעם מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר. ויש להוסיף ביאור, שהלא בעל כרחך היו צריכים לסגת מהר סיני והוא בבחינת ירידה, אבל היו צריכים להתחזק שכן הוא הדרך,

זזה הרמז בגמ' שם (קטו:) 'כל ספר שיש בו ללקט פ"ו אותיות כמנין האותיות של פרשת ויהי בנסוע הארון, מצילין בשבת מן השריפה. דהיינו, שכל אחד יהיה מי שיהיה יש לו מסע חשוב בעולם, והן הן השמנים וששה אותיות שלו שנעשו על ידי מסע החיים, ונחשבים כספר שלם, ובוה ניצול מכל שריפה ונזק, דהיינו שיבוא ממסעו בשלום בסוף חייו, כמש"כ 'ויבא יעקב שלם'.

ולכן אחרי שבועות יש לנו לומר בקול 'חזק חזק חזק', שהוא בגימטריא 'משה' כדאיתא בספר כל בו ועוד ראשונים¹. שהוא חיזוק לכל השנה מכח תורת משה, העומד וצועק לכל אחד ואחד 'חזק חזק ונתחזק'.

הנראים מפחידיים, ובין אלו הנחשים ועקרבים, גם שם נמצא השם יתברך. וענן כבוד ה' נוסע לפניו תמיד להראות לו הדרך, וכן עמוד האש לשרוף כל הרע, וגם לחממו לחשקת התורה ועבדות ה', עד שיהא לו מקום מנוחה. ולפיכך הוא חומש בפני עצמו, שהוא באמת תורה שלימה ולימוד הוא צריך, איך לנסוע את מסע חייו, עם ידיעה ברורה שהש"י עמו בין בעליה ובין בירידה, וכמש"כ בתהילים (קלט) 'אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך', ולכן מיד לאחר שבועות קוראים בפרשת בהעלותך העוסקת בענין המסעות, שאחרי שבועות אומרים לנו 'ויסעו', פאר וייטער, שהתורה מלווה אותנו כל השנה וכל החיים.

לו. ובן אמרו בסיום כל חומש וחומש, ומזה נשתרוב המנהג כהיום לומר 'חזק חזק ונתחזק' ואכמ"ל.